

CONSTITUTIE
VAN DE POOLSE REPUBLIEK
van 1997

ISBN 978-83-942067-1-0 Cervus, Warszawa, 2018

CONSTITUTIE VAN DE POOLSE REPUBLIEK

**Nederlandse tekst van de Poolse Constitutie
(Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej) van 1997**

Vertaling van Jaap Houtappel en Paul Meijknecht

**Deze uitgave is mogelijk gemaakt door de Stichting
“Rechters voor Rechters”**

Inleiding

1. Evenals de eerste Poolse constitutie van 3 mei 1791 en volgende constituties, begint de huidige Constitutie van 2 april 1997 met een preambule waarin ideologische uitgangspunten van de grondwet zijn opgesteld.

De preambule van 1791 was een adres van de laatste koning van Polen, Stanislaw August Poniatowski, aan zijn onderdanen, over de constitutie die hij voor hen had doen opstellen „in de naam van God en de Heilige Drieëenheid bij goddelijke genade en de wil van het Volk” (nb: de koning was een “koning elect”, een gekozen koning). De constitutie was heilig en voor iedereen en alle verdere wetgeving bindend, maar niet onveranderlijk als op een gegeven moment het Volk daarin iets zou willen veranderen. Nadruk legde de koning op de noodzaak van een constitutie voor het bestaan en de verdediging van een soevereine Poolse Staat, waartoe hij iedereen opriep. Artikel 1 verklaarde weliswaar dat het Rooms-Katholieke geloof het nationale geloof was, en afvalligheid gestraft moest worden, maar ook dat de christelijke naasteliefde gebod dat iedereen, van welke gezindte ook, de vrijheid had zijn geloof te belijden en bescherming van de staat genoot. Minder enthousiast waren grootgrondbezittende edelen over artikel 2, luidende dat zij allemaal, ongeacht hun standsverschillen, van hoge tot lage aristocratie, gelijk in rechten waren. Dit idee van de koning was kennelijk geïnspireerd door de „Verklaring van de rechten van de mens en de burger” van het revolutionaire Frankrijk van 26 augustus 1789, waarin alle mensen gelijk waren verklaard, met het einde van adellijke privileges als gevolg.

De constitutie stuitte al dadelijk op tegenwerking van een confederatie van edelen, die zelfs de steun van de tsarin van Rusland Catharina II inriepen om de constitutie ongedaan te maken. Toch werd spoedig een belangrijke regel voor de ontwikkeling van een constitutionele rechtsorde ingevoerd: afschaffing van het „liberum veto”. Dat beginsel met een lange traditie hield in dat zelfs als een meerderheid in de Sejm voor een bepaald voorstel was, elke individuele afgevaardigde door zijn veto de aanvaarding kon tegenhouden.

De Poolse republiek van 3 mei 1791 hield vier jaar later op te bestaan als gevolg van de verdeling van het grondgebied tussen de militaire grootmachten Rusland, Pruisen en Oostenrijk in 1795.

2. Na de Wereldoorlog van 1914/18 ontstond een nieuwe Poolse staat: de „Tweede Poolse Republiek”, met de constitutie van 17 maart 1921, in grote lijn vergelijkbaar met het stelsel van de huidige grondwet, dus met wetgevende macht in twee kamers (Sejm en Senaat), prerogatieven van de president en een uitvoerende ministerraad, en onafhankelijke rechterlijke instanties. De preambule van deze grondwet introduceerde weer een grondwet „in naam van God” en spreekt van christelijke beginselen van het Poolse volk en zijn historie.

In 1935 werd deze in opzet democratische grondwet vervangen door een grondwet waarin de president autoritaire macht kreeg, waaraan alle overige organen van de staat, inclusief de rechterlijke macht, ondergeschikt waren, alles toegesneden op de bewonderde politieke en militaire leider Jozef Piłsudski, die tot aan invoering van de grondwet van 1921 al „Leider van de Staat” was geweest en in de daarop volgende jaren een dominante politieke rol had gespeeld. Piłsudski overleed echter in 1935 voordat hij op basis van de constitutie van 1935 president van deze autoritaire republiek kon worden.

De constitutie van 1935 had geen preambule, maar formuleerde beginselen in de tien eerste artikelen. Art.2.1.: ”Hoofd van de Staat is de President van de Republiek”. Art 2.2.: ”Op Hem rust de verantwoordelijkheid jegens God en de historie voor het lot van de Staat” De eerste president die op basis van deze grondwet de eed aflegde jegens „God en de Heilige Drieeenheid” was Ignacy Mościcki.

De democratie van 1921 eindigde dus in de diktatuur van 1935, vergelijkbaar met wat in die tijd met de democratie in Italië, Duitsland en Spanje gebeurde, hetgeen bij velen de opvatting deed ontstaan dat elke democratie eindigt in dictatuur. De Poolse dictatuur van 1935 kreeg echter weinig kans om zich als zodanig te manifesteren, want vier jaar later eindigde de macht van de Tweede Republiek door de Duitse en Russische bezetting van het grondgebied in de Wereldoorlog van 1939/45. Formeel bleef de schaduw van de Tweede Republiek ook na de oorlog nog voortbestaan met presidenten en regering in Londen, totdat de laatste president, Ryszard Kaczorowski, symbolisch de scepter in 1990 overdroeg aan Lech Wałęsa, de eerste president van de „Derde Republiek”.

3. In 1945 ontstond op het Poolse grondgebied de communistische Poolse Volksrepubliek, met de communistische constitutie van 1952, die na een aantal wijzigingen in dezelfde trant de constitutie van 1976 werd. In de formulering van 1976 stelde deze grondwet in art. 1.1: „De Poolse Volksrepubliek is een

socialistische staat. Art 1.2: „In de Poolse Volksrepubliek komt de macht toe aan het werkende volk van steden en dorpen”. Art. 3.1.stelde: „De leidende politieke kracht van de maatschappij in de opbouw van het socialisme is de Verenigde Poolse Arbeiderspartij” Art. 7: „De Poolse Volksrepubliek verwezenlijkt en ontwikkelt de socialistische democratie”. De preambule van de communistische grondwet sprak niet over God en Drieenheid, maar over de historie van de glorieuze strijd van het Poolse werkende volk.

De socialistische volksrepubliek eindigde met de val van het communisme in 1989 in Polen en in diezelfde tijd in Rusland en de andere Oostbloklanden.

In de jaren '70 en '80 had het communistisch regiem met geweld en repressie nog geprobeerd zich tegen de groeiende weerstand te handhaven, maar tenslotte kon het slechts kapituleren. De geweldloze „transformatie” naar de huidige Poolse Republiek kwam tot stand na een „Ronde Tafel Conferentie” van leiders van het communistisch regiem, op dat moment onder generaal Wojciech Jaruzelski, en anderzijds vertegenwoordigers van „Solidarność”, een massale protestbeweging van meer dan een miljoen aanhangers onder de vakbondsleider Lech Wałęsa. Wałęsa werd in 1990 de eerste president van de huidige Poolse Republiek en onder zijn opvolger Aleksander Kwaśniewski kwam de Constitutie van 1997 tot stand, welke op 17 oktober van dat jaar in werking trad.

4. De periode van meer dan veertig jaar van de volksrepubliek zou historisch de tijd van de „Derde Republiek” kunnen heten, ondanks het formeel gelijktijdig voortbestaan van de schaduw van de „Tweede Republiek” in Londen, die het communistisch regiem niet erkende. Vooral echter vanwege de grote invloed van de Sovjet Unie op staatsbestel en maatschappij wordt de volksrepubliek niet als een periode van een soevereine Poolse republiek beschouwd.

De huidige Constitutie van 1997 bedoelt met „Derde Republiek” de Poolse staat sinds 1990, die „wil aansluiten bij de beste tradities van de Eerste en de Tweede Republiek”. De eerste was dus die van mei 1791, de tweede die van van 1921, en de derde republiek is die van nu. De communistische tijd is stilzwijgend medebegrepen onder „de bittere ervaringen van tijden toen de principiële vrijheden en mensenrechten in ons Vaderland werden geschonden”, en daarmee bedoelt men zonder nader onderscheid de tijd van de Duitse bezetting van 1939/1945, toen Polen een provincie van het Nazi-rijk werd, en de tijd van Russische bezetting in diezelfde jaren, gevolgd door de

volksrepubliek na 1945, die evenals de andere ‘volksrepublieken’ met handen en voeten gekluisterd was aan het overheersende regiem van de Sovjetunie.

Deze visie op de eigen historie van Polen wordt tot uitdrukking gebracht in de eerste regel van de preambule van 1997, over ons Vaderland „dat in het jaar 1989 de mogelijkheid herkreeg om soeverein en democratisch over zijn lot te beslissen”.

5. Opmerkelijk is dat de huidige preambule zich uitdrukkelijk wendt tot *alle* burgers „zowel zij die geloven in God als bron van waarheid, rechtvaardigheid, goedheid en schoonheid, als zij die dat geloof niet delen, maar deze universele waarden afleiden uit andere bron”. De definitie van het Poolse volk als „alle burgers van de Republiek”, de synthese in de Poolse cultuur van de christelijke erfenis en de erfenis van algemene menselijke waarden, de synthese van verantwoordelijkheid jegens God en jegens het eigen geweten, de universele „noodzaak van samenwerking met alle landen voor het welzijn van de Familie der Mensheid”, geven deze preambule een modern en universeel aanzien dat ver uitsteekt boven het nationalistisch-christelijke karakter van de preambule van 1921, die het Poolse volk verdeelde tussen hen die erbij horen en hen die er eigenlijk niet bijhoren, en dat waren toen niet alleen ongelovigen, maar ook de grote massa van joodse Poolse burgers met hun niet-christelijke „erfenis” in de eeuwen van Poolse historie en maatschappij.

De huidige Poolse Republiek, op 1 mei 2004 tot de Europese Unie toegetreden, is evident een democratisch staatsbestel. Dat bewijst de Constitutie van 1997, met de daaraan ook inherente kwetsbaarheid van elke parlementaire democratie.

Warschau – Den Haag, mei 2018

Jaap Houtappel en Paul Meijknecht

INHOUD

Preambule

Hoofdstuk I. De Republiek, art. 1/29

Hoofdstuk II. Vrijheden, rechten en verplichtingen van de mens en de burger, art. 30/86

Algemene beginselen, art. 30/37

Persoonlijke vrijheden en rechten, art. 38/56

Politieke vrijheden en rechten, art. 57/63

Economische, sociale en culturele vrijheden en verplichtingen, art. 64/76

Middelen ter bescherming van vrijheden en rechten, art. 77/81

Verplichtingen, art. 82/86

Hoofdstuk III. Rechtsbronnen, art. 87/94

Hoofdstuk IV. Sejm en Senaat, art. 95/125

Verkiezingen en ambtstermijn, art. 96/101

Afgevaardigden en senatoren, art. 102/108

Organisatie en werkwijze, art. 109/124

Referendum, art. 125

Hoofdstuk V. De President van de Poolse Republiek, art. 126/145

Hoofdstuk VI. Ministerraad en regeringsadministratie, art. 146/162

Hoofdstuk VII. Territoriaal zelfbestuur, art. 163/172

Hoofdstuk VIII. Gerechten en Tribunalen, art. 173/201

Gerechten, art. 175/187

Het Constitutioneel Tribunaal, art. 188/197

Het Tribunaal van de Staat, art. 198/201

Hoofdstuk IX. Organen van staatscontrole en rechtsbescherming, art. 202/215

De Hoogste Kamer van Controle, art. 202/207

De Ombudsman van de Burgerrechten, art. 208/212

De Landelijke Raad voor Radiofonie en Televisie, art. 213/215

Hoofdstuk X. Publieke Financien, art. 216/227

Hoofdstuk XI. Buitengewone toestanden, art. 228/234

Hoofdstuk XII. Wijziging van de Constitutie, art. 235

Hoofdstuk XIII. Overgangs- en slotbepalingen, art. 236/243

PREAMBULE

Uit zorg voor het bestaan en de toekomst van ons Vaderland, dat in het jaar 1989 de mogelijkheid herkreeg om soeverein en democratisch over zijn lot te beslissen;

Wij, het Poolse Volk – alle burgers van de Republiek, zowel zij die geloven in God als bron van waarheid, rechtvaardigheid, goedheid en schoonheid, als zij die dat geloof niet delen, maar deze universele waarden afleiden uit andere bron;

gelijk in rechten en plichten jegens het gemeenschappelijk goed – Polen;

dankbaar jegens onze voorouders voor hun werk, voor hun strijd om onafhankelijkheid, verworven met enorme offers, dankbaar voor de cultuur geworteld in de christelijke erfenis van het volk en in algemeen menselijke waarden;

ons aansluitend bij de beste tradities van de Eerste en de Tweede Republiek;

verplicht om aan toekomstige generaties alles over te dragen wat waardevol is uit een meer dan duizendjarige verworvenheid;

verbonden door banden van gemeenschap met onze landgenoten verspreid over de wereld;

bewust van de noodzaak van samenwerking met alle landen voor het welzijn van de Familie der Mensheid;

indachtig de bittere ervaringen van tijden toen de principiële vrijheden en mensen-rechten in ons Vaderland werden geschonden;

verlangend voor altijd de burgerrechten te garanderen en in de handelingen van publieke instellingen eerlijkheid en doelmatig functioneren te verzekeren;

bewust van onze verantwoordelijkheid jegens God of jegens het eigen geweten;

stellen deze Constitutie van de Poolse Republiek vast als fundamenteel recht voor de Staat, berustend op hoogachting voor vrijheid en rechtvaardigheid, samenwerking van overheidsorganen en maatschappelijke dialoog, alsmede op het beginsel van hulpvaardigheid ter versterking van de rechten van de burgers en hun gemeenschappen.

Allen die voor het welzijn van de Derde Republiek deze Constitutie zullen toepassen,

roepen wij op om daarbij zorg te dragen voor het behoud van de aangeboren waardigheid van de mens, van zijn vrijheid en zijn plicht tot solidariteit met anderen, en om respect voor deze beginselen te beschouwen als de onaangetaste grondslag van de Poolse Republiek.

Hoofdstuk I

DE REPUBLIEK

Art. 1.

De Poolse Republiek is het gemeenschappelijk goed van alle burgers.

Art. 2.

De Poolse Republiek is een democratische rechtstaat, die de beginselen van maatschappelijke rechtvaardigheid verwezenlijkt.

Art. 3.

De Poolse Republiek is een staatkundige eenheid.

Art. 4.

1. De hoogste macht in de Poolse Republiek komt toe aan het Volk.
2. Het Volk oefent zijn macht uit door zijn vertegenwoordigers of rechtstreeks

Art. 5.

De Poolse Republiek bewaakt de onafhankelijkheid en onaantastbaarheid van haar territorium, verzekert de vrijheden en rechten van de mens en de burger en de veiligheid van de burgers, bewaakt de nationale erfenis en verzekert bescherming van het milieu, geleid door het beginsel van evenwichtige ontwikkeling.

Art. 6.

1. De Poolse Republiek schept voorwaarden voor de verspreiding van en de gelijke toegang tot culturele waarden, welke de bron zijn van de identiteit van het Poolse volk, zijn voortbestaan en zijn ontwikkeling.
2. De Poolse Republiek verleent aan in het buitenland wonende Polen bijstand bij het behouden van hun banden met de nationale culturele erfenis.

Art. 7.

De organen van de publieke macht handelen op basis en binnen de grenzen van het recht.

Art. 8

1. De Constitutie is het hoogste recht van de Poolse Republiek.
2. De voorschriften van de Constitutie worden rechtstreeks toegepast, tenzij de Constitutie anders bepaalt.

Art. 9.

De Poolse Republiek respecteert haar verbindend internationaal recht.

Art. 10.

1. De structuur van de Poolse Republiek berust op de scheiding van en het evenwicht tussen de wetgevende macht, de uitvoerende macht en de rechterlijke macht.
2. De wetgevende macht wordt uitgeoefend door de Sejm en de Senaat, de uitvoerende macht door de President van de Poolse Republiek en de Raad van Ministers, en de rechterlijke macht door de gerechten en de tribunalen.

Art. 11.

1. De Poolse Republiek garandeert de vrijheid tot het oprichten en handelen van politieke partijen. Politieke partijen komen bijeen volgens de beginselen van vrijwilligheid en gelijkheid van Poolse burgers, met het doel de ontwikkeling van de politiek van de staat op democratische wijze te beïnvloeden.
2. De financiering van politieke partijen is openbaar.

Art. 12.

De Poolse Republiek garandeert de vrijheid tot het oprichten en handelen van vakorganisaties, sociale en beroepsmatige organisaties van boeren, verenigingen of bewegingen van burgers en andere vrijwillige organisaties en stichtingen.

Art. 13.

Verboden is het bestaan van politieke partijen en andere organisaties die in hun programma's oproepen tot totalitaire methoden en praktijken van nazisme, fascisme of communisme en tevens van organisaties waarvan het programma of de activiteiten de weg openen voor rassenhaat of op nationaliteit gerichte haat, gebruik van geweld om macht te veroveren of invloed te verkrijgen op de politiek van de staat, dan wel voorzien in geheimhouding van hun structuren en lidmaatschap.

Art. 14.

De Poolse Republiek garandeert persvrijheid en vrijheid van andere maatschappelijke communicatiemiddelen.

Art. 15.

1. De territoriale structuur van de Poolse Republiek garandeert decentralisatie van de publieke macht.

2. De wet bepaalt de hoofdbeginselen van de territoriale indeling van de staat met inachtneming van maatschappelijke, economische of culturele verbindingen, en met de garantie voor territoriale eenheden tot het uitoefenen van publieke taken.

Art. 16.

1. De gezamenlijke inwoners van de lokale territoriale eenheden vormen van rechtswege het zelfbestuur.

2. Het lokale zelfbestuur neemt deel aan de uitoefening van het publieke gezag. Een in het kader van de wet uitgeoefend wezenlijk deel van publieke taken oefent het zelfbestuur uit in eigen naam en op eigen verantwoordelijkheid.

Art. 17.

1. In de wet kunnen voor bepaalde beroepen van publiek vertrouwen eenheden van zelfbestuur worden geschapen die toezien op de behoorlijke uitoefening van deze beroepen binnen de grenzen van het publiek belang en ter bescherming daarvan.

2. In de wet kunnen ook andere vormen van zelfbestuur worden geschapen. Deze eenheden van zelfbestuur kunnen geen inbreuk maken op de vrijheid van beroepsuitoefening en zij kunnen de vrijheid van economische activiteit niet beperken.

Art. 18.

Het huwelijk als band van vrouw en man, het gezin, het moederschap en het ouderschap genieten de bescherming en de zorg van de Poolse Republiek.

Art. 19.

De Poolse Republiek omringt met speciale zorg veteranen van de strijd voor de onafhankelijkheid, in het bijzonder oorlogsinvaliden.

Art. 20.

De maatschappelijk markteconomie, gebaseerd op economische vrijheid, privé-eigendom en solidariteit, dialoog en samenwerking van maatschappelijke partners is fundamenteel voor het economisch bestel van de Poolse Republiek.

Art. 21.

1 De Poolse Republiek beschermt eigendom en het recht van vererving.

2. Onteigening is slechts toelaatbaar voor publieke doeleinden en tegen een rechtvaardige schadevergoeding.

Art. 22.

Beperking van economisch handelen is slechts toelaatbaar krachtens de wet en slechts met het oog op gewichtig publiek belang.

Art. 23.

De grondslag van het agrarisch bestel van de staat is het familiebedrijf. Dit beginsel maakt geen inbreuk op het bepaalde in de artikelen 21 en 22.

Art. 24.

Arbeid staat onder bescherming van de Poolse Republiek. De Staat oefent toezicht uit op de arbeidsvoorwaarden.

Art. 25.

1. Kerken en andere religieuze groeperingen zijn gelijkberechtigd.
2. De publieke overheid in de Poolse Republiek is onpartijdig in zaken van religieuze, wereldbeschouwelijke en filosofische overtuigingen, en garandeert de vrijheid van hun uiting in het openbare leven.
3. De verhoudingen tussen de staat en kerken of andere religieuze groeperingen zijn gebaseerd op achting voor hun autonomie en wederzijdse onafhankelijkheid van elk van hen in zijn eigen kader, en tevens op samenwerking voor het welzijn van de mens en de gemeenschappelijke zaak.
4. De verhoudingen tussen de Poolse Republiek en de Katholieke Kerk worden bepaald door het verdrag met de Heilige Stoel en door de wet.
5. De verhoudingen tussen de Poolse Republiek en andere kerken en religieuze groeperingen worden bepaald door wetgeving welke gebaseerd is op overeenkomsten van de Ministerraad met hun bevoegde vertegenwoordigers.

Art. 26

1. De krijgsmachten van de Poolse Republiek dienen de bescherming van de onafhankelijkheid van de staat, de territoriale ondeelbaarheid en de verzekering van de veiligheid en de onaantastbaarheid van haar grenzen.
2. De krijgsmachten zijn neutraal in politieke aangelegenheden en zijn onderworpen aan civiele en democratische controle.

Art. 27.

In de Poolse Republiek is pools de ambtelijke taal. Dit voorschrift doet geen afbruik aan de rechten van nationale minderheden welke voortvloeien uit geratificeerde internationale verdragen.

Art. 28.

1. Het wapen van de Poolse Republiek is de afbeelding van een witte adelaar met kroon op rood veld.
2. De kleuren van de Poolse Republiek zijn de kleuren wit en rood.
3. Het volkslied van de Poolse Republiek is de Mazurka van Dąbrowski.
4. Het wapen, de kleuren en het volkslied van de Poolse Republiek zijn wettelijk beschermd.
5. Bijzonderheden betreffende wapen, kleuren en volkslied worden bepaald door wet.

Art. 29.

De hoofdstad van de Poolse Republiek is Warszawa.

Hoofdstuk II

VRIJHEDEN, RECHTEN EN PLICHTEN VAN DE MENS EN DE BURGER

Algemene beginselen

Art. 30.

De aangeboren en onvervreemdbare waardigheid van de mens is bron van de vrijheden en de rechten van de mens en de burger. Deze waardigheid is onaantastbaar en haar bescherming is de verplichting van de publieke overheden.

Art. 31.

1. De vrijheid van de mens geniet bescherming door het recht.
2. Ieder is verplicht de vrijheden en rechten van anderen te respekteren. Niemand mag gedwongen worden tot het doen van iets dat het recht hem niet beveelt.
3. Beperkingen terzake van constitutionele vrijheden en rechten kunnen alleen bij wet worden bepaald en slechts dan wanneer zij noodzakelijk zijn in een democratische staat voor zijn veiligheid of de openbare orde, dan wel ter bescherming van het milieu, de gezondheid of de openbare zedelijkheid, of vrijheden en rechten van andere personen. Zulke beperkingen mogen geen aantasting zijn van het wezen van deze vrijheden en rechten.

Art. 32.

1. Allen zijn voor het recht gelijk. Allen hebben recht op gelijke behandeling door publieke overheden.
2. Niemand mag om welke reden dan ook gediscrimineerd worden in het politieke, maatschappelijke of economische leven.

Art. 33.

1. Vrouwen en mannen hebben in de Poolse Republiek gelijke rechten in het gezinsleven en in het politieke, maatschappelijke of economische leven.
2. Vrouwen en mannen hebben in het bijzonder gelijke rechten op opleiding, tewerkstelling en promotie, op gelijke beloning voor werk van gelijke waarde, op sociale verzekering, vervulling van posities of functies en op het verkrijgen van publieke waardigheden of onderscheidingen.

Art. 34.

1. De Poolse nationaliteit wordt verkregen door geboorte uit ouders die de Poolse nationaliteit hebben. Andere gevallen van verkrijging van de Poolse nationaliteit worden bepaald door de wet.
2. Een Pools burger kan zijn Poolse nationaliteit niet verliezen tenzij hij daar zelf afstand van doet.

Art. 35.

1. De Poolse Republiek verzekert aan Poolse burgers die behoren tot nationale en etnische minderheden vrijheid tot behoud en ontwikkeling van hun eigen taal, tot behoud van eigen gewoonten of tradities alsmede tot ontwikkeling van hun eigen cultuur.
2. Nationale en etnische minderheden hebben recht op vorming van eigen instellingen van onderwijs en cultuur en op instellingen tot bescherming van religieuze identiteit, alsmede op deelname aan besluitvorming omtrent zaken die hun culturele identiteit betreffen.

Art. 36.

Poolse burgers hebben tijdens verblijf in het buitenland recht op zorg zijdens de Poolse Republiek.

Art. 37.

1. Wie zich onder het gezag van de Poolse Republiek bevindt, geniet de vrijheden en rechten gegarandeerd in de Constitutie.

2. Uitzonderingen op dit beginsel met betrekking tot buitenlanders worden bepaald bij wet.

Persoonlijke vrijheden en rechten

Art. 38.

De Poolse Republiek garandeert aan ieder mens het recht op bescherming van het leven.

Art. 39.

Niemand mag zonder vrijwillig uitgedrukte toestemming onderworpen worden aan wetenschappelijke experimenten, waaronder medische..

Art. 40.

Niemand mag onderworpen worden aan marteling of aan wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing. Toepassing van lichamelijke straffen is verboden.

Art. 41.

1. Aan een ieder worden persoonlijke onaantastbaarheid en persoonlijke vrijheid verzekerd. Ontneming of beperking van vrijheid kan slechts plaatsvinden op basis van beginselen en op de wijze als bij wet bepaald.

2. Ieder aan wie zijn vrijheid is ontnomen anders dan op basis van een gerechtelijk vonnis, heeft recht zich tot een gerecht te wenden, teneinde onmiddellijk de legaliteit van deze ontneming te laten beoordelen. Van ontneming van vrijheid wordt onmiddellijk kennis gegeven aan de familie van de persoon aan wie de vrijheid is ontnomen, of aan de persoon die door hem is aangewezen.

3. Iedere aangehouden persoon dient onmiddellijk en op voor hem begrijpelijke wijze te worden geïnformeerd over de redenen van aanhouding. Hij moet binnen 48 uur vanaf het moment van aanhouding ter beschikking van een gerecht worden gesteld. De aangehouden persoon moet worden vrijgelaten als niet binnen 24 uur na de terbeschikkingstelling aan het gerecht aan hem een beslissing van dat gerecht tot voorlopige hechtenis is overhandigd met vermelding van de gronden daarvan.

4. Ieder aan wie de vrijheid is ontnomen, moet op humane wijze worden behandeld.

5. Ieder aan wie ten onrechte zijn vrijheid is ontnomen, heeft recht op schadevergoeding.

Art. 42.

1. Strafrechtelijk verantwoordelijk is slechts hij die een daad heeft gepleegd welke strafbaar verboden was door een wet die gold op het moment van zijn daad. Dit beginsel staat niet bestraffing in de weg van een daad die op het moment van pleging een misdrijf was krachtens internationaal recht.
2. Ieder jegens wie een strafrechtelijke procedure wordt gevoerd, heeft recht op verdediging in elk stadium van de procedure. In het bijzonder mag hij een verdediger kiezen of op voorwaarden bepaald bij de wet gebruik maken van de diensten van een ambtshalve toegevoegde verdediger.
3. Ieder wordt voor onschuldig gehouden zolang zijn schuld niet is vastgesteld bij in kracht van gewijsde gegane gerechtelijke uitspraak.

Art. 43.

Oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid verjaren niet.

Art. 44.

De verjaring van misdrijven gepleegd door publieke functionarissen of in hun opdracht en die niet worden vervolgd om politieke redenen, wordt geschorst tot het moment waarop deze redenen ophouden te bestaan.

Art. 45.

1. Ieder heeft recht op een rechtvaardig en openbaar onderzoek van de zaak zonder onnodige vertraging door een bevoegd, zelfstandig, onpartijdig en onafhankelijk gerecht.
2. Uitsluiting van openbaarheid van de zitting kan plaatsvinden met het oog op de goede zeden, de veiligheid van de staat of de openbare orde, alsmede met het oog op bescherming van het privéleven van partijen of ander belangrijk privebelang. Het vonnis wordt in het openbaar uitgesproken.

Art. 46.

Verval van recht op een zaak kan slechts plaatsvinden in door de wet bepaalde gevallen en slechts op basis van een gerechtelijke uitspraak.

Art. 47.

Ieder heeft recht op bescherming van zijn privacy, zijn gezinsleven en zijn eer en goede naam, alsmede op de beschikking over zijn persoonlijk leven.

Art. 48.

1. Ouders hebben recht op het opvoeden van hun kinderen overeenkomstig hun eigen overtuigingen. Opvoeding moet de graad van volwassenheid van het kind inachtnemen, alsmede zijn vrijheid van geweten, geloof en overtuigingen.

2. Beperking of ontneming van ouderlijke macht kan slechts plaatsvinden in door de wet bepaalde gevallen en alleen op basis van een gerechtelijke uitspraak.

Art. 49.

Gegarandeerd worden de vrijheid en de bescherming van het communicatiegeheim. Beperking hiervan kan alleen plaatsvinden in gevallen bepaald door de wet en op de daarin bepaalde wijze.

Art. 50.

Gegarandeerd wordt de onschendbaarheid van de woning. Doorzoeking van de woning, andere ruimten of een voertuig kan slechts plaatsvinden in gevallen bepaald door de wet en op de daarin bepaalde wijze.

Art. 51.

1. Niemand kan verplicht worden tot bekendmaking van informatie omtrent zijn persoon tenzij krachtens de wet.
2. Publieke overheden mogen geen andere informatie over burgers verwerven, verzamelen of toegankelijk maken dan informatie welke onmisbaar is in een democratische rechtstaat.
3. Ieder heeft recht op inzage in hem betreffende ambtelijke documenten en archieven. De wet kan dit recht beperken.
4. Ieder heeft recht om correctie te verlangen of verwijdering van onware, onvolledige of in strijd met de wet ingewonnen informatie.
5. De beginselen en de wijze van inzameling van informatie, alsmede de toegang daartoe, worden geregeld door de wet.

Art. 52.

1. Aan ieder wordt vrijheid van beweging binnen het territorium van de Poolse Republiek gegarandeerd alsmede keuze van woonplaats of verblijf.
2. Ieder kan vrijelijk het territorium van de Poolse Republiek verlaten.
3. De vrijheden bedoeld in de leden 1 en 2 kunnen worden beperkt door de wet.
4. Poolse burgers kunnen niet het land worden uitgezet, noch kan hun worden verboden daarnaar terug te keren.
5. Personen wier Poolse afkomst is vastgesteld overeenkomstig de wet, kunnen zich blijvend vestigen op het territorium van de Poolse Republiek.

Art. 53.

1. Aan ieder wordt vrijheid van geweten en godsdienst gegarandeerd.

2. Vrijheid van godsdienst omvat de vrijheid van het belijden en het aanvaarden van een godsdienst naar eigen keuze, alsmede het individueel of met anderen, openlijk of privé praktiseren van deze godsdienst door eredienst, gebed, deelname aan plechtigheden en lering. Vrijheid van godsdienst omvat ook het bezitten van heiligdommen en andere plaatsen van eredienst, afhankelijk van de behoefte van de gelovigen, alsmede het recht op religieuze bijstand daar waar dezen zich bevinden.
3. Ouders hebben het recht om hun kinderen de opvoeding en de morele en religieuze lering te verzekeren welke overeenstemt met hun overtuigingen. Art. 48 lid 1 is van overeenkomstige toepassing.
4. De godsdienst van een kerk of een andere geloofsgemeenschap met wettelijke status kan voorwerp van onderwijs zijn in scholen, waarbij de vrijheid van geweten en godsdienst van andere personen niet mag worden geschonden.
5. De vrijheid om een godsdienst openlijk te belijden mag alleen worden beperkt door de wet en slechts dan wanneer dit noodzakelijk is voor de veiligheid van de staat of de openbare orde, de gezondheid, de moraal of de vrijheid en de rechten van andere personen.
6. Niemand mag worden gedwongen om deel te nemen of om niet deel te nemen aan godsdienstige praktijken.
7. Niemand kan door overheidsorganen worden verplicht zijn wereldbeschouwing, godsdienstige overtuigingen of geloof bekend te maken.

Art. 54.

1. Aan ieder wordt de vrijheid gegarandeerd om uitdrukking te geven aan zijn opvattingen, alsmede om informatie in te winnen en te verspreiden.
2. Preventieve censuur van maatschappelijke communicatiemiddelen en concessionering van de pers zijn verboden. De wet kan de verplichting invoeren tot voorafgaande verkrijging van concessie voor het in gebruik hebben van een radiostation of televisiestation.

Art. 55.

1. Uitlevering van een Pools burger is verboden, met uitzondering van de gevallen bepaald in de leden 2 en 3.
2. Uitlevering van een Pools burger kan plaatsvinden op verzoek van een andere staat of van een internationaal gerechtelijk orgaan, indien de mogelijkheid daartoe voortvloeit uit een door de Poolse Republiek geratificeerd internationaal verdrag of uit een wet ter uitvoering van een wettelijke regeling vastgesteld door een internationale organisatie waarvan de Poolse Republiek

lid is, op voorwaarde dat de daad waarop het verzoek tot extraditie betrekking heeft

- 1) gepleegd is buiten het territorium van de Poolse Republiek, en
 - 2) een misdrijf is volgens het recht van de Poolse Republiek of een misdrijf volgens het recht van de Poolse Republiek zou zijn indien gepleegd op het territorium van de Poolse Republiek, zowel ten tijde van het plegen als op het moment van het verzoek.
3. Uitlevering hoeft niet te voldoen aan de voorwaarden bepaald in lid 2 pt 1 en 2 als deze moet geschieden op verzoek van een internationaal gerecht dat ingesteld is op basis van een door de Poolse Republiek geratificeerd internationaal verdrag, in verband met een onder de jurisdictie van dit gerecht vallende misdaad van genocide, oorlogsmisdaad of agressie.
4. Uitlevering is verboden indien het een persoon betreft die verdacht wordt van pleging van een misdrijf om politieke redenen zonder gebruik van geweld, of indien de uitlevering de vrijheden en rechten van de mens en de burger zou aantasten.
5. Over de toelaatbaarheid van extraditie beslist de rechter.

Art. 56.

1. Vreemdelingen kunnen gebruik maken van het recht van asiel in de Poolse Republiek op basis van de toepasselijke wettelijke regeling.
2. Aan vreemdelingen die in de Poolse Republiek bescherming zoeken tegen vervolging, kan de status van vluchteling worden toegekend overeenkomstig de Poolse Republiek bindende internationale verdragen.

Politieke vrijheden en rechten.

Art. 57.

Aan een ieder wordt de vrijheid verzekerd tot het organiseren van vreedzame samenkomsten en tot deelname daaraan. De wet kan deze vrijheid beperken.

Art. 58.

1. Aan een ieder wordt vrijheid van vereniging gegarandeerd.
2. Verboden zijn verenigingen welke doel of activiteit strijdig is met de Constitutie of de wet. Over afwijzing van registratie of verbod van activiteit van een dergelijke vereniging beslist de rechter.

3. De wet bepaalt welke soort verenigingen gerechtelijke registratie behoeven, de procedure van deze registratie en de vormen van toezicht over deze verenigingen.

Art. 59.

1. Gegarandeerd wordt vrijheid zich te verenigen in vakverenigingen, in sociale vakorganisaties van boeren alsmede in werkgeversorganisaties.

2. Vakverenigingen, werkgevers en werkgeversorganisaties hebben het recht om te onderhandelen, in het bijzonder teneinde collectieve geschillen op te lossen, alsmede collectieve arbeidsovereenkomsten en andere overeenkomsten te sluiten.

3. Vakorganisaties hebben het recht werkstakingen en andere vormen van protest van werkers te organiseren binnen door de wet bepaalde grenzen. De wet kan met het oog op het publiek belang een staking van bepaalde categorieën werknemers of op een bepaald gebied beperken of verbieden.

4. De vrijheid van vereniging van vakorganisaties en organisaties van werkgevers, alsmede andere vrijheden van zulke organisaties, kunnen slechts onderworpen zijn aan wettelijke beperkingen voorzover deze toelaatbaar zijn volgens de Poolse Republiek bindende internationale verdragen.

Art. 60.

Poolse burgers in het volle genot van publieke rechten hebben recht van toegang tot publieke diensten op gelijke voorwaarden.

Art. 61.

1. Burgers hebben recht op het verkrijgen van informatie over de werkzaamheden van overheidsorganen, alsmede van personen die publieke functies vervullen. Dit recht omvat tevens het verkrijgen van informatie over de werkzaamheden van organen van economisch en beroepsmatig zelfbestuur, alsmede van andere personen en organisatorische eenheden, voorzover zij overheidstaken uitvoeren en eigendom van gemeenten of vermogen van de Staat beheren.

2. Het recht op informatie omvat inzage van documenten, alsmede toegang tot zittingen van colleges van overheidsorganen welke voortgekomen zijn uit algemene verkiezingen, met de mogelijkheid om geluid of beeld te registreren.

3. Beperking van het recht genoemd in de leden 1 en 2 is slechts toelaatbaar met het oog op de wettelijke bescherming van vrijheden en rechten van andere personen en economische subjecten, alsmede van de openbare orde, de veiligheid of belangrijke economische belangen van de staat.

4. De wijze van het verstrekken van informatie waarvan sprake is in de leden 1 en 2, wordt bepaald door de wet, en ten aanzien van Sejm en Senaat door hun reglementen.

Art. 62.

1. Poolse burgers hebben recht op deelname aan een referendum, aan de verkiezing van de president van de Poolse Republiek, de leden van de Sejm en senatoren, alsmede vertegenwoordigers in de organen van territoriaal zelfbestuur, indien zij uiterlijk op de dag van de stemming de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt.

2. Het recht tot het deelnemen aan een referendum of het kiesrecht komt niet toe aan personen die bij een rechtskrachtige uitspraak van de rechter handelingsonbekwaam zijn verklaard of aan wie de uitoefening van publieke rechten of van het kiesrecht is ontzegd.

Art. 63.

Ieder heeft het recht tot het indienen van petitie's, verzoeken of klachten in het publiek belang, het eigen belang of het belang van een ander met diens toestemming, bij overheidsorganen alsmede bij organisaties en maatschappelijke instellingen, in verband met de uitvoering door hen van taken op het gebied van publieke administratie. De wijze van behandeling van petitie's, verzoeken of klachten wordt geregeld door de wet.

Economische, sociale en culturele vrijheden en rechten

Art. 64.

1. Aan iedereen komen het recht van eigendom, andere vermogensrechten alsmede het recht van vererving toe.

2. Eigendom, andere vermogensrechten en erfrecht genieten voor ieder gelijke rechtsbescherming.

3. Eigendom kan slechts worden beperkt bij de wet en slechts voor zover dit geen inbreuk maakt op het wezen van het eigendomsrecht.

Art. 65.

1. Aan iedereen wordt de vrijheid van de keuze en de uitoefening van zijn beroep en van de plaats van zijn arbeid gegarandeerd. Uitzonderingen bepaalt de wet.

2. Een verplichting tot arbeid kan slechts worden opgelegd door de wet.

3. Vaste tewerkstelling van kinderen onder 16 jaar is verboden. Vormen en karakter van toelaatbare tewerkstelling bepaalt de wet.
4. De minimale hoogte van beloning voor arbeid of de wijze van vaststelling daarvan bepaalt de wet.
5. Publieke overheden voeren een politiek welke is gericht op volledige en produktieve tewerkstelling middels het realiseren van programma's die werkloosheid bestrijden, zoals het organiseren en ondersteunen van advisering, vakscholing, alsmede openbare werken en interventiewerk.

Art. 66.

1. Ieder heeft recht op veilige en hygienische arbeidsvoorwaarden. De wijze van verwezenlijking van dit recht en de verplichtingen van de werkgever worden bepaald door de wet.
2. De werknemer heeft recht op bij de wet bepaalde vrije dagen en jaarlijks betaald verlof. Normen van maximale arbeidstijd bepaalt de wet.

Art. 67.

- 1 De burger heeft recht op sociale verzekering voor het geval van arbeidsongeschiktheid tengevolge van ziekte of invaliditeit, dan wel het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Omvang en vorm van de sociale verzekering bepaalt de wet.
2. De burger die niet uit vrije wil werkeloos is en geen andere middelen van bestaan heeft, heeft recht op sociale verzekering, waarvan omvang en vorm worden bepaald door de wet.

Art. 68.

1. Ieder heeft recht op bescherming van zijn gezondheid.
2. De overheid verzekert aan burgers, ongeacht hun materiële situatie, gelijke toegang tot diensten van medische zorg, gefinancierd door publieke middelen. Voorwaarden en omvang van deze diensten worden door de wet bepaald.
3. De overheid is verplicht tot het verzekeren van bijzondere medische zorg voor kinderen, zwangere vrouwen, gehandicapten en ouderen.
4. De overheid is verplicht tot het bestrijden van epidemische ziekten en het voorkomen van voor de gezondheid negatieve gevolgen van degradatie van het milieu.
5. De overheid ondersteunt de ontwikkeling van lichamelijke oefening in het bijzonder voor kinderen en jongeren.

Art. 69.

Aan gehandicapte personen verschaft de overheid, overeenkomstig de wet, bijstand ter verzekering van hun existentie, aangepaste arbeid en hun maatschappelijke communicatie.

Art. 70.

1. Ieder heeft recht op scholing. Scholing is tot het bereiken van de leeftijd van 18 jaar verplicht. De wijze van uitvoering van de leerplicht wordt bepaald door de wet.
2. Scholing in openbare scholen is kosteloos. De wet kan toestaan dat door hogere openbare scholen sommige opvoedkundige diensten tegen betaling worden verleend.
3. Ouders hebben de vrijheid om voor hun kinderen andere dan openbare scholen te kiezen. Burgers en instellingen hebben recht op het stichten van basisscholen, middelbare of hogere scholen, alsmede van opvoedkundige instellingen. De voorwaarden van stichting en werkwijze van niet-publieke scholen alsmede het aandeel van publieke overheden in de financiering, en tevens de voorwaarden van pedagogisch toezicht over deze scholen en opvoedkundige instellingen, worden bepaald door de wet.
4. De overheid garandeert de burgers algemene en gelijke toegang tot opleiding. Voor dit doel scheppen en ondersteunen zij systemen van individuele financiële en organisatorische bijstand voor leerlingen en studenten. De voorwaarden voor verlening van deze bijstand worden bepaald door de wet.
5. De autonomie van hogere scholen wordt gegarandeerd onder voorwaarden bepaald door de wet.

Art. 71.

1. De Poolse Republiek neemt in zijn sociale en economische politiek het welzijn van het gezin in acht. Gezinnen die zich in moeilijke materiële of sociale omstandigheden bevinden, in het bijzonder gezinnen met veel kinderen of onvolledige gezinnen, hebben recht op bijzondere hulp zijdens publieke overheden.
2. Moeders hebben voor en na de geboorte van een kind recht op bijzondere hulp van publieke overheden, waarvan de omvang wordt bepaald door de wet.

Art. 72.

1. De Poolse Republiek garandeert de bescherming van de rechten van kinderen. Ieder heeft het recht om van overheidsorganen bescherming van een kind te verlangen tegen geweld, wreedheid, uitbuiting en demoralisatie.
2. Een kind dat ouderlijke zorg ontbeert, heeft recht op zorg en hulp van de overheid.
3. Bij het vaststellen van de rechten van een kind zijn overheidsorganen, alsmede voor het kind verantwoordelijke personen, verplicht het kind te horen en zoveel mogelijk met zijn mening rekening te houden.
4. De wet bepaalt de competentie van en de wijze van beroep op de Ombudsman voor de Rechten van het Kind.

Art. 73.

Aan iedereen wordt vrijheid van artistieke schepping, van wetenschappelijk onderzoek en van bekendmaking van de resultaten gegarandeerd, alsmede vrijheid van het geven van leerondericht en van het genot van culturele uitingen.

Art. 74.

1. Publieke overheden voeren een politiek die ecologische veiligheid moet verzekeren ten behoeve van tegenwoordige en toekomstige generaties.
2. Bescherming van het milieu is de plicht van de overheden.
3. Ieder heeft recht op informatie omtrent de toestand en bescherming van het milieu.
4. De publieke overheden steunen activiteiten van de burgers ten behoeve van bescherming en verbetering van de staat van het milieu.

Art. 75.

1. De overheid voert een politiek die tegemoet komt aan de woonbehoeften van de burgers, in het bijzonder door de bestrijding van dakloosheid; zij ondersteunt de ontwikkeling van sociale woningbouw, alsmede activiteiten van burgers strekkende tot verwerving van een eigen woning.
2. De bescherming van de rechten van huurders wordt bepaald door de wet.

Art. 76.

De overheid beschermt consumenten, gebruikers en huurders tegen handelingen die bedreigend zijn voor hun gezondheid, privébelang en veiligheid, alsmede tegen oneerlijke praktijken van de markt. De omvang van deze bescherming wordt bepaald door de wet.

Middelen tot bescherming van vrijheden en rechten.

Art. 77

1. Ieder heeft recht op vergoeding van schade welke hem werd berokkend door handelen van een overheidsorgaan dat strijdig is met het recht.
2. De weg naar de rechter wegens schending van vrijheden en rechten kan door de wet voor niemand worden afgesloten.

Art. 78.

Ieder van partijen heeft het recht rechterlijke beslissingen in eerste aanleg aan te vechten. Uitzonderingen en wijze van aanvechten regelt de wet.

Art. 79.

1. Ieder wiens constitutionele vrijheden en rechten zijn geschonden, heeft het recht, op bij de wet bepaalde voorwaarden, om een klacht in te dienen bij het Constitutioneel Tribunaal betreffende overeenstemming met de Consitutie van een wet of een andere normatieve akte, op grondslag waarvan een gerecht of een orgaan van de overheidsadministratie een definitieve uitspraak heeft gedaan over zijn in de Constitutie bepaalde vrijheden en rechten of verplichtingen.
2. Dit voorschrift is niet van toepassing op rechten bedoeld in artikel 56.

Art. 80.

Ieder heeft het recht, op bij de wet bepaalde voorwaarden, zich tot de Ombudsman van de Rechten van de Burger te wenden met een verzoek tot bijstand ter bescherming van zijn vrijheden en rechten wegens schending daarvan door een overheidsorgaan.

Art. 81.

Naleving van de rechten bepaald in de artikelen 65, lid 4 en 5, artikel 66, artikel 69, artikel 71 en de artikelen 74-76 kan worden gevorderd binnen door de wet bepaalde begrenzing.

Verplichtingen

Art. 82.

Poolse burgers zijn verplicht tot getrouwheid aan de Poolse Republiek en tot zorg voor het gemeenschappelijk goed.

Art. 83.

Ieder is verplicht tot inachtneming van het recht van de Poolse Republiek.

Art. 84.

Ieder is verplicht tot het dragen van publieke lasten en verplichtingen, waaronder in de wet bepaalde belastingen.

Art. 85.

1. Poolse burgers zijn verplicht tot verdediging van het Vaderland.
2. De reikwijdte van de verplichting tot militaire dienst wordt bepaald door de wet.
3. De burger aan wie religieuze overtuiging of beleden morele beginselen geen militaire dienst toestaan, kan worden verplicht tot vervangende dienst op door de wet bepaalde beginselen.

Art. 86.

Ieder is verplicht om de staat van het milieu ter harte te nemen en draagt verantwoordelijkheid voor door hem veroorzaakte verslechtering. De beginselen van deze verantwoordelijkheid worden bepaald door wet.

Hoofdstuk III.

RECHTSBRONNEN

Art. 87.

1. Bronnen van algemeen verbindend recht van de Poolse Republiek zijn: de Constitutie, wetten, geratificeerde internationale verdragen en verordeningen.
2. Bronnen van algemeen verbindend recht van de Poolse Republiek zijn binnen het plaatselijk terrein van handelen van de organen die deze bepaalden, akten van plaatselijk recht.

Art. 88.

1. Voorwaarde voor het in werking treden van wetten, verordeningen en akten van plaatselijk recht is hun bekendmaking.
2. De beginselen en wijze van bekendmaking van normatieve akten worden geregeld in de wet.
3. Internationale verdragen geratificeerd na voorafgaande bij wet uitgedrukte goedkeuring worden bekendgemaakt op de wijze als voorzien voor wetgeving.

Beginnelsen voor de bekendmaking van andere internationale verdragen worden bepaald door de wet.

Art. 89.

1. De ratificering door de Poolse Republiek van internationale verdragen en de opzegging daarvan vereisen voorafgaande bij wet uitgedrukte instemming indien het verdrag betreft:

- 1) vrede, verbonden, politieke of militaire afspraken;
- 2) vrijheden, rechten of burgerlijke verplichtingen bepaald in de Constitutie;
- 3) het lidmaatschap van de Poolse Republiek van een internationale organisatie;
- 4) aanzienlijke belasting van de staat in financieel opzicht;
- 5) zaken die bij wet geregeld zijn of waartoe de Constitutie wetgeving vereist.

2. Omtrent het voornemen om aan de President van de Poolse Republiek de ratificatie voor te leggen van internationale verdragen waarvoor geen goedkeuring bij wet is vereist, doet de Voorzitter van de Ministerraad mededeling aan de Sejm.

3. De beginselen en de wijze van aanvaarding, ratificering en opzegging van internationale verdragen worden bepaald door de wet.

Art. 90.

1. De Poolse Republiek kan, op basis van een internationaal verdrag, in bepaalde zaken aan een internationale organisatie of een internationaal orgaan bevoegdheden van overheidsorganen overdragen.

2. De wet waarin toestemming wordt gegeven tot ratificatie van een internationaal verdrag als bedoeld in het eerste lid, wordt door de Sejm aangenomen met een meerderheid van 2/3 van de stemmen, in aanwezigheid van ten minste de helft van het wettelijk aantal leden van de Sejm, en door de Senaat met een meerderheid van 2/3 van de stemmen, in aanwezigheid van ten minste de helft van het wettelijk aantal senatoren.

3. De toestemming tot ratificatie van een dergelijk verdrag kan worden gegeven in een landelijk referendum in overeenstemming met het voorschrift van art. 125.

4. Een besluit terzake van de wijze waarop de toestemming tot ratificatie wordt verleend, neemt de Sejm bij absolute meerderheid van stemmen, bij aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal leden van de Sejm.

Art. 91.

1. Een geratificeerd internationaal verdrag geldt na openbaarmaking in het Wettenblad (Dziennik Ustaw) van de Poolse Republiek als onderdeel van de landelijke rechtsorde en is rechtstreeks toepasselijk, tenzij de toepassing afhankelijk is van wetgeving.
2. Een met voorafgaande goedkeuring bij wet geratificeerd internationaal verdrag heeft voorrang boven de wet indien de wet niet in overeenstemming is met het verdrag.
3. Indien dit uit een door de Poolse Republiek geratificeerd internationaal verdrag dat een internationale organisatie konstitueert blijkt, is daardoor vastgesteld recht rechtstreeks van toepassing, met voorrang in geval van collisie met wetten.

Art. 92.

1. Verordeningen worden uitgevaardigd door in de Constitutie aangewezen organen, op basis van bijzondere bij wet gegeven machtiging, en met het doel van uitvoering daarvan. De machtiging moet aangeven welk orgaan bevoegd is tot uitvaardiging van de verordening alsmede het soort zaken dat is overgedragen aan regeling, en moet aanwijzingen geven omtrent de inhoud van de verordening.
2. Het tot uitvaardiging van verordeningen gemachtigd orgaan kan bevoegdheden als bedoeld in het eerste lid niet aan een ander orgaan overdragen.

Art. 93.

1. Besluiten van de Ministerraad en beschikkingen van de Voorzitter van de Ministerraad of ministers hebben een intern karakter en verbinden alleen de organisatorische eenheden die ondergeschikt zijn aan de uitgever van deze akten.
2. Beschikkingen worden alleen gegeven op basis van de wet. Zij kunnen geen grondslag zijn voor beslissingen jegens burgers, rechtspersonen of andere subjecten.
3. Besluiten en beschikkingen zijn onderworpen aan controle met betrekking tot hun overeenstemming met algemeen verbindend recht.

Art. 94.

Organen van territoriaal zelfbestuur en territoriale organen van bestuur van de regering stellen, op basis en binnen grenzen van hun wettelijke bevoegdheid, akten van plaatselijk recht vast welke verbinden binnen dat gebied. De

beginselen en de wijze van uitvaardiging van zulke akten van plaatselijk recht worden bepaald door de wet.

Hoofdstuk IV.

SEJM EN SENAAT

Art. 95.

1. De wetgevende macht van de Poolse Republiek wordt uitgeoefend door de Sejm en de Senaat.
2. De Sejm oefent controle uit over de handelingen van de Ministerraad binnen de grenzen bepaald door de Constitutie en wetten.

Verkiezingen en ambtstermijn.

Art. 96.

1. De Sejm bestaat uit 460 afgevaardigden.
2. De verkiezingen voor de Sejm zijn algemeen, gelijk, rechtstreeks en proportioneel, en vinden plaats bij geheime stemming.

Art. 97.

1. De Senaat bestaat uit 100 senatoren.
2. Verkiezingen voor de Senaat zijn algemeen en rechtstreeks, en vinden plaats bij geheime stemming.

Art. 98.

1. De Sejm en de Senaat worden gekozen voor een vierjarige ambtstermijn. De ambtstermijn van Sejm en Senaat vangt aan op de dag van de vergadering van de Sejm voor de eerste zitting en duurt tot de dag voorafgaande aan de dag van vergadering van de Sejm van de volgende ambtstermijn.
2. Verkiezingen voor de Sejm en de Senaat beveelt de President van de Republiek niet later dan 90 dagen voor de afloop van 4 jaren sinds de aanvang van de ambtstermijn van Sejm en Senaat, en met bepaling dat de verkiezingen worden gehouden op een vrije dag, die valt binnen 30 dagen voor de afloop van 4 jaar sinds het begin van de ambtstermijn van Sejm en Senaat.
3. De Sejm kan zijn ambtstermijn verkorten met een besluit genomen bij meerderheid van tenminste $\frac{2}{3}$ van de stemmen van het wettelijk aantal afgevaardigden. Verkorting van de ambtstermijn van de Sejm betekent tevens verkorting van de ambtstermijn van de Senaat. Lid 5 is van overeenkomstige toepassing.

4. De President van de Republiek kan na inwinning van de opinie van de Maarschalk van de Sejm en de Maarschalk van de Senaat in door de Constitutie bepaalde gevallen verkorting van de ambtstermijn van de Sejm verordenen. Tegelijk met verkorting van de ambtstermijn van de Sejm wordt de ambtstermijn van de Senaat verkort.
5. De President van de Republiek die verkorting van de ambtstermijn van de Sejm verordent, verordent gelijktijdig verkiezingen voor Sejm en Senaat, met bepaling van een datum die niet later valt dan 45 dagen vanaf de dag van de verordening van de verkorting van de ambtstermijn van de Sejm. De President van de Republiek roept de nieuw gekozen Sejm samen voor een eerste zitting die niet later plaatsvindt dan op de 15e dag na de dag van de verkiezingen.
6. Ingeval van verkorting van de ambtstermijn van de Sejm is het voorschrift van lid 1 van overeenkomstige toepassing.

Art. 99.

1. Voor de Sejm kan een Poolse burger worden gekozen die kiesrecht heeft en uiterlijk op de dag van verkiezing de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt.
2. Voor de Senaat kan een Poolse burger worden gekozen die kiesrecht heeft en uiterlijk op de dag van verkiezing de leeftijd van 30 jaar heeft bereikt.
3. Voor Sejm of Senaat kan niet worden gekozen een persoon die bij rechtskrachtig vonnis is veroordeeld tot een vrijheidsstraf voor een opzettelijk misdrijf vervolgd door een publieke aanklager.

Art. 100.

1. Kandidaten voor afgevaardigde in de Sejm of voor senator kunnen worden aangemeld door politieke partijen of door kiezers.
2. Zij kunnen zich niet gelijktijdig kandidaat stellen voor Sejm en Senaat.
3. De beginselen en de wijze van aanmelding als kandidaat en van de te houden verkiezingen, alsmede de voorwaarden voor de geldigheid van deze verkiezingen, regelt de wet.

Art. 101.

1. De geldigheid van de verkiezingen voor Sejm en Senaat wordt vastgesteld door het Hooggerechtshof.
2. Kiezers hebben het recht om bij het Hooggerechtshof protest in te dienen tegen de geldigheid van verkiezingen op basis van in de wet bepaalde beginselen.

Leden van de Sejm en senatoren.

Art. 102.

Men kan niet gelijktijdig afgevaardigde in de Sejm zijn en senator.

Art. 103.

1. Het mandaat van afgevaardigde in de Sejm kan niet samengaan met de functie van preses van de Poolse Nationale Bank, preses van de Hoogste Kamer van Controle, Ombudsman voor de Rechten van de Burger, Ombudsman voor de Rechten van het Kind of hun vervangers, lid van de Raad van Monetaire Politiek, lid van de Landelijke Raad voor Radio en Televisie, of ambassadeur, alsmede niet met een aanstelling in de Kancelarij van de Sejm, de Kancelarij van de Senaat, de Kancelarij van de President van de Republiek of met aanstelling in de administratie van de regering. Dit verbod geldt niet voor leden van de Ministerraad en staatssecretarissen in de administratie van de regering.
2. Rechters, leden van het Openbaar Ministerie, ambtenaren van de civiele dienst, soldaten in actieve militaire dienst, functionarissen van de politie of van de binnenlandse veiligheidsdienst, kunnen niet het mandaat van afgevaardigde in de Sejm vervullen.
3. Andere gevallen van onverenigbaarheid van het mandaat van afgevaardigde met publieke functies en de uitvoering daarvan kunnen door de wet worden bepaald.

Art. 104.

1. Afgevaardigden in de Sejm zijn vertegenwoordigers van het Volk. Zij zijn niet gebonden door instructies van kiezers.
2. Voor de aanvang van de uitvoering van hun mandaat leggen deze afgevaardigden de navolgende eed af voor de Sejm: „Plechtig zweer ik om eerlijk en gewetensvol uitvoering te geven aan mijn verplichtingen jegens het Volk, de soevereiniteit en de belangen van de Staat te behoeden, en alles te doen voor de voorspoed van het Vaderland en het welzijn van de burgers, met inachtneming van de Constitutie en andere rechten van de Poolse Republiek”. Aan de afgelegde eed kan worden toegevoegd: „Zo helpe mij God”.
3. Weigering van de eedaflegging betekent afzien van het mandaat.

Art. 105.

1. Een afgevaardigde in de Sejm kan niet ter verantwoording worden geroepen voor zijn handelen binnen het kader van de uitvoering van zijn mandaat, noch tijdens zijn mandaat noch na afloop daarvan. Voor zulk handelen is hij uitsluitend verantwoordelijk tegenover de Sejm, en in geval van schending van

rechten van derden kan hij alleen gerechtelijk verantwoordelijk worden gesteld met toestemming van de Sejm.

2. Vanaf de dag van bekendmaking van de uitslag van de verkiezingen tot de dag van afloop van zijn mandaat kan een afgevaardigde niet strafrechtelijk worden vervolgd dan met toestemming van de Sejm.

3. Een strafrechtelijk proces aangevangen tegen een afgevaardigde voor de dag van zijn verkiezing wordt op verzoek van de Sejm geschorst tot de afloop van het mandaat. In dat geval omvat de schorsing tevens de loop van verjaring in het strafproces.

4. Een afgevaardigde kan uitdrukkelijk instemmen met een tegen hem ingestelde strafrechtelijke vervolging. In dat geval zijn de leden 2 en 3 niet van toepassing.

5. Een afgevaardigde in de Sejm kan niet zonder toestemming van de Sejm worden aangehouden of gearresteerd, met uitzondering van het geval van betrapting op heterdaad van een misdrijf en indien zijn aanhouding noodzakelijk is voor de verzekering van een regelmatige procesgang. Van de aanhouding wordt onverwijld kennis gegeven aan de Maarschalk van de Sejm, die de onmiddellijke vrijlating van de aangehoudene kan bevelen.

6. Bijzondere voorwaarden voor de strafrechtelijke vervolging van afgevaardigden in de Sejm, alsmede de procesgang, worden bepaald door de wet.

Art. 107.

1. Binnen het door de wet bepaalde kader kan een afgevaardigde in de Sejm geen economische activiteit voeren ten laste van de landelijke of een territoriale schatkist.

2. Wegens overtreding van de verboden bedoeld in lid 1, kan een afgevaardigde bij besluit van de Sejm op voordracht van de Maarschalk ter verantwoording worden geroepen voor het Tribunaal van de Staat, dat uitspraak doet terzake ontneming van zijn mandaat.

Art. 108.

De voorschriften van de artikelen 103 – 107 zijn van overeenkomstige toepassing op senatoren.

Organisatie en werkwijze

Art. 109.

1. De Sejm en de Senaat beraadslagen in zittingen.
2. De eerste zittingen van de Sejm en de Senaat roept de President van de Republiek bijeen op een dag vallende binnen 30 dagen na de dag van de verkiezingen, met uitzondering van de gevallen bepaald in art. 98, lid 3 en 5.

Art. 110.

1. De Sejm kiest uit eigen kring een Maarschalk en vicemaarschalken.
2. De Maarschalk zit de beraadslagingen van de Sejm voor, ziet toe op de naleving van de rechten van de Sejm en vertegenwoordigt de Sejm naar buiten.
3. De Sejm benoemt vaste commissies en kan buitengewone commissies benoemen.

Art. 111.

1. De Sejm kan een commissie benoemen voor onderzoek van een bepaalde zaak.
2. De werkwijze van zodanige onderzoekscommissie wordt bepaald door de wet.

Art. 112.

De interne organisatie en de werkwijze van de Sejm, alsmede de wijze van benoeming en de handelwijze van zijn organen en de wijze van uitvoering van constitutionele en wettelijke verplichtingen van staatsorganen jegens de Sejm, worden bepaald door een reglement vastgesteld door de Sejm.

Art. 113.

Zittingen van de Sejm zijn openbaar. Indien het staatsbelang dit vereist, kan de Sejm bij gewone meerderheid van stemmen, bij aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal afgevaardigden, besluiten tot geheim beraad.

Art. 114.

1. In gevallen bepaald in de Constitutie vergaderen de Sejm en de Senaat gezamenlijk als Nationale Vergadering onder voorzitterschap van de Maarschalk van de Sejm of in zijn plaats van de Maarschalk van de Senaat.
2. De Nationale Vergadering stelt bij besluit zijn reglement vast.

Art. 115.

1. De voorzitter van de Ministerraad en de andere leden van de Ministerraad zijn verplicht interpellaties en vragen van afgevaardigden binnen 21 dagen te beantwoorden.
2. Op elke zitting van de Sejm zijn de voorzitter van de Ministerraad en de andere leden van de Ministerraad verplicht tot het geven van antwoord met betrekking tot lopende zaken.

Art. 116.

1. De Sejm beslist in naam van Poolse Republiek over de staat van oorlog en het sluiten van vrede.
2. De Sejm kan een besluit over de staat van oorlog slechts nemen ingeval van een gewapende overval op het grondgebied van de Poolse Republiek, of wanneer uit internationale verdragen de verplichting voortvloeit tot gezamenlijke verdediging tegen agressie. Indien de Sejm niet kan bijeenkomen, wordt een beslissing over de staat van oorlog genomen door de President van de Republiek.

Art. 117.

De beginselen voor gebruik van de Strijdkrachten buiten de grenzen van de Poolse Republiek worden bepaald door een geratificeerd internationaal verdrag of door de wet. De voorwaarden voor het verblijf van vreemde legers op het grondgebied van de Poolse Republiek en voor hun verplaatsingen binnen dit grondgebied worden bepaald door geratificeerde internationale verdragen of door de wet.

Art. 118.

1. Het recht van initiatief tot een voorstel van wet komt toe aan de afgevaardigden van de Sejm en de Senaat, alsmede aan de President van de Republiek en aan de Ministerraad.
2. Dit recht komt eveneens toe aan een groep van tenminste 100.000 burgers die kiesrecht hebben voor de Sejm. De procedure hiervoor wordt bepaald in de wet.
3. Zij die aan de Sejm een wetsvoorstel voorleggen, schetsen tevens de financiële gevolgen van de uitvoering.

Art. 119.

1. De Sejm behandelt een wetsvoorstel in drie lezingen.

2. Het recht om tijdens de behandeling amendementen op het wetsvoorstel in te dienen, komt toe aan de indiener van het ontwerp, aan de afgevaardigden en aan de Ministerraad.
3. De Maarschalk van de Sejm kan het in stemming brengen van een amendement afwijzen indien dit niet eerst was voorgelegd aan een commissie.
4. De indiener kan zijn wetsvoorstel intrekken gedurende het proces van behandeling in de Sejm, en uiterlijk tot het einde van de tweede lezing van het ontwerp.

Art. 120.

De Sejm neemt wetten aan met gewone meerderheid van stemmen bij aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal afgevaardigden, tenzij de Constitutie een andere meerderheid voorschrijft. Op dezelfde wijze neemt de Sejm besluiten, indien de wet of een besluit van de Sejm niet anders bepaalt.

Art. 121.

1. Een door de Sejm aanvaard wetsvoorstel wordt door de Maarschalk van de Sejm doorgezonden naar de Senaat.
2. De Senaat kan binnen 30 dagen na de dag van doorzending het wetsvoorstel aannemen zonder wijziging, besluiten tot amendering of tot verwerping in zijn geheel. Indien de Senaat niet binnen 30 dagen na de dag van doorzending een dergelijk besluit neemt, geldt het wetsvoorstel als aangenomen in de versie als aangenomen door de Sejm.
3. Een besluit van de Senaat tot verwerping van het wetsvoorstel of een amendement voorgesteld door de Senaat, geldt als aangenomen indien de Sejm dit besluit niet verworpt met absolute meerderheid van stemmen bij aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal afgevaardigden.

Art. 122.

1. Na beeindiging van de procedure als bepaald in art. 121 legt de Maarschalk van de Sejm de aangenomen wet ter ondertekening voor aan de President van de Republiek.
2. De President ondertekent de wet binnen 21 dagen na de dag waarop deze aan hem is voorgelegd en beveelt publicatie in het Wettenblad (Dziennik Ustaw) van de Poolse Republiek.
3. Voorafgaand aan ondertekening kan de President van de Republiek zich wenden tot het Constitutioneel Tribunaal met het verzoek tot toetsing van de wet aan de Constitutie. De President kan niet weigeren een wet te

ondertekenen die het Constitutioneel Tribunaal in overeenstemming met de Constitutie heeft geacht.

4. De President weigert een wet te ondertekenen die door het Constitutioneel Tribunaal strijdig met de Constitutie is geacht. Indien echter strijdigheid met de Constitutie alleen afzonderlijke bepalingen van de wet betreft en het Constitutioneel Tribunaal niet oordeelt dat deze onlosmakelijk zijn verbonden met de gehele wet, ondertekent de President van de Republiek, na inwinning van de mening van de Maarschalk van de Sejm, de wet met weglating van de met de Constitutie strijdig geachte bepalingen, of verwijst hij de wet terug naar de Sejm teneinde de strijdigheid op te heffen.

5. Indien de President van de Republiek zich niet tot het Constitutioneel Tribunaal heeft gewend ingevolge lid 3, kan hij met opgave van redenen de wet verwijzen naar de Sejm voor hernieuwde overweging. Na hernieuwde aanvaarding van de wet door de Sejm met een meerderheid van 3/5 van de stemmen bij aanwezigheid van tenminste de helft van de afgevaardigden, ondertekent de President van de Republiek de wet binnen 7 dagen en beveelt hij de publicatie in het Wettenblad van de Poolse Republiek. Ingeval van hernieuwde aanvaarding van de wet komt hem niet de bevoegdheid toe om zich tot het Constitutioneel Tribunaal te wenden ingevolge lid 3.

6. Het verzoek van de President van de Republiek inzake overeenstemming van de wet met de Constitutie of het verzoek aan de Sejm om hernieuwde overweging van de wet, schorst de loop van de in lid 2 bepaalde termijn voor ondertekening van de wet.

Art. 123.

1. De Ministerraad kan een door haar aangenomen wetsvoorstel spoedeisend verklaren, met uitzondering van wetsvoorstellen inzake belastingen, inzake de verkiezing van de President van de Republiek, van de Sejm en van de Senaat, alsmede van wetsvoorstellen inzake organen van territoriaal zelfbestuur of de inrichting en de bevoegdheden van publieke overheden, en ook inzake wetboeken.

2. Het reglement van de Sejm en het reglement van de Senaat bepalen de afwijkingen in de behandeling van wetgeving terzake van spoedeisende ontwerpen.

3. In de procedure terzake van een voorstel dat spoedeisend is verklaard, is de termijn voor behandeling door de Senaat 14 dagen, en de termijn voor ondertekening door de President van de Republiek 7 dagen.

Art. 124.

Voor de Senaat zijn de voorschriften van art. 110, art.112, artikel 113 en artikel 120 van overeenkomstige toepassing.

Referendum

Art. 125.

1. In zaken van bijzondere betekenis voor de staat kan een landelijk referendum worden gehouden.
2. Een landelijk referendum kan door de Sejm worden verordend bij gewone meerderheid van stemmen bij aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal afgevaardigden, dan wel door de President van de Republiek met instemming van de Senaat bij gewone meerderheid van stemmen en bij aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal senatoren.
3. Een landelijk referendum is bindend indien daaraan meer dan de helft van de kiesgerechtigden heeft deelgenomen.
4. De geldigheid van een landelijk referendum, alsmede van het referendum bedoeld in artikel 235 lid 6, wordt vastgesteld door het Hooggerechtshof.
5. De beginselen en de wijze van uitvoering van het referendum worden bepaald door de wet.

Hoofdstuk V.

DE PRESIDENT VAN DE POOLSE REPUBLIEK

Art. 126.

1. De President van de Poolse Republiek is de hoogste vertegenwoordiger van de Poolse Republiek en waarborgt de continuïteit van de staatsmacht.
2. De President van de Republiek waakt over inachtneming van de Constitutie en bewaakt de soevereiniteit en de veiligheid van de staat, alsmede de onaantastbaarheid en ondeelbaarheid van zijn territorium.
3. De President van de Republiek vervult zijn taken binnen het kader van en volgens de beginselen bepaald in de Constitutie en in de wet.

Art. 127.

1. De President van de Republiek wordt gekozen door het Volk in algemene, gelijke en rechtstreekse verkiezingen bij geheime stemming.

2. De President van de Republiek wordt gekozen voor een vijfjarige ambtstermijn en kan slechts eenmaal worden herkozen.
3. Als President van de Republiek kan worden gekozen een Pools burger die uiterlijk op de dag van de verkiezingen de leeftijd van 35 jaar heeft bereikt en in het volle genot is van zijn kiesrecht voor de Sejm. Een kandidaat wordt gesteld door tenminste 100.000 burgers met kiesrecht voor de Sejm.
4. Tot President van de Republiek wordt gekozen de kandidaat die meer dan de helft van de geldig uitgebrachte stemmen verkreeg. Indien geen van de kandidaten de vereiste meerderheid van stemmen verwierf, wordt de veertiende dag na de eerste stemming een nieuwe stemming gehouden.
5. In de nieuwe stemming wordt gekozen tussen de twee kandidaten die in de eerste stemming in volgorde het hoogste aantal stemmen verkregen. Indien een van deze kandidaten zijn instemming met de kandidaatstelling terugtrekt, dan wel het kiesrecht verliest of overlijdt, wordt in zijn plaats tot de nieuwe stemming toegelaten de kandidaat die in volgorde bij de eerste stemming het hoogste aantal stemmen verwierf. In dat geval wordt de stemming opnieuw met 14 dagen uitgesteld.
6. Tot President van de Republiek wordt de kandidaat gekozen die in de nieuwe stemming de meeste stemmen verwierf.
7. De beginselen en de wijze van kandidaatstelling, het houden van de verkiezingen alsmede de voorwaarden voor de geldigheid van de Presidentsverkiezingen worden bepaald door wet.

Art. 128.

1. De ambtstermijn van de President van de Republiek begint op de dag waarop hij zijn ambtsuitoefening aanvangt.
2. De verkiezingen van de President van de Republiek worden verordend door de Maarschalk van de Sejm tegen een dag niet eerder dan 100 dagen en niet later dan 75 dagen vóór de afloop van de ambtstermijn van de zittende President van de Republiek, en in geval van het openvallen van het ambt van de President van de Republiek – niet later dan de veertiende dag na openvallen van het ambt, met bepaling van de datum voor de verkiezingen, op een vrije dag vallende binnen 60 dagen na de dag van de verordening.

Art. 129.

1. De geldigheid van de verkiezing van de President van Republiek wordt vastgesteld door het Hooggerechtshof.

2. Aan de kiezers komt het recht toe bij het Hooggerechtshof protest aan te tekenen tegen de geldigheid van de presidentsverkiezing volgens beginselen als bepaald bij wet.

3. Ingeval van vaststelling van ongeldigheid van de presidentsverkiezing worden nieuwe verkiezingen uitgeschreven volgens de beginselen voorzien in artikel 128 lid 2 voor het geval van het openvallen van het ambt van de President van de Republiek.

Art. 130.

De President van de Republiek treedt in zijn ambt na aflegging ten overstaan van de Nationale Vergadering van de navolgende eed: „In overeenstemming met de wil van het Volk het ambt van President van de Poolse Republiek aanvaardend, zweer ik plechtig dat ik trouw zal zijn aan de bepalingen van de Constitutie, dat ik standvastig de waardigheid van het Volk en de onafhankelijkheid en de veiligheid van de Staat zal bewaken, en dat het welzijn van het Vaderland en voorspoed van de burgers voor mij altijd de hoogste opdracht zullen zijn”. De eed kan worden afgelegd met toevoeging van de woorden: „Zo helpe mij God”.

Art. 131.

1. Indien de President tijdelijk zijn ambt niet kan uitoefenen, doet hij daarvan mededeling aan de Maarschalk van de Sejm, die in die tijd de verplichtingen van de President van de Republiek waarneemt. Wanneer de President van de Republiek niet in staat is om de Maarschalk van de Sejm te informeren over de onmogelijkheid om zijn ambt uit te oefenen, beslist het Constitutioneel Tribunaal, op verzoek van de Maarschalk van de Sejm, over de vaststelling van de verhindering om het ambt uit te oefenen. Ingeval van erkenning van de tijdelijke onmogelijkheid van ambtsuitoefening door de President van de Republiek, draagt het Constitutioneel Tribunaal de Maarschalk van de Sejm op om tijdelijk de verplichtingen van de President van de Republiek waar te nemen.

2. De Maarschalk van de Sejm neemt de verplichtingen van de President van de Republiek tijdelijk waar tot de verkiezing van een nieuwe President van de Republiek ingeval van:

- 1) overlijden van de President van de Republiek;
- 2) afstand van zijn ambt door de President van de Republiek;
- 3) vaststelling van ongeldigheid van de verkiezing tot President van de Republiek;

4) erkenning door de Nationale Vergadering dat de President blijvend onbekwaam is om zijn ambt uit te oefenen in verband met zijn gezondheidstoestand, bij besluit genomen met meerderheid van tenminste 2/3 van het wettelijk aantal leden van de Nationale Vergadering;

5) ontzetting van de President van de Republiek uit zijn ambt krachtens uitspraak van het Tribunaal van de Staat.

3. Indien de Maarschalk van de Sejm de verplichtingen van de President van de Republiek niet kan waarnemen, neemt de Maarschalk van de Senaat deze waar.

4. De persoon die de verplichtingen van de President van de Republiek uitoefent, kan niet beslissen over verkorting van de ambtstermijn van de Sejm.

Art. 132.

De President van de Republiek kan geen ander ambt vervullen noch enige andere publieke functie, met uitzondering van die welke zijn verbonden met de uitoefening van zijn ambt.

Art. 133.

1. Als vertegenwoordiger van de Staat in betrekkingen met het buitenland

- 1) ratificeert de President van de Republiek internationale verdragen of zegt hij deze op, waarvan hij de Sejm en de Senaat op de hoogte stelt;
- 2) benoemt en ontslaat hij gevolmachtigde vertegenwoordigers van de Poolse Republiek in andere staten en bij internationale organisaties;
- 3) neemt hij geloofsbrieven en ontslagbrieven aan van bij hem geaccrediteerde diplomatieke vertegenwoordigers van andere staten of internationale organisaties.

2. De President van de Republiek kan zich vóór ratificering van een internationaal verdrag tot het Constitutionaal Tribunaal wenden met een vraag betreffende de verenigbaarheid van het verdrag met de Constitutie.

3. Op het gebied van buitenlandse politiek werkt de President van de Republiek samen met de Voorzitter van de Ministerraad en de betrokken minister.

Art. 134.

1. De President van de Republiek is hoofd van de Strijdkrachten van de Poolse Republiek.

2. In tijd van vrede leidt de President van de Republiek de Strijdkrachten middels de Minister van Nationale Defensie.

3. De President van de Republiek benoemt het Hoofd van de Generale Staf en de bevelhebbers van de verschillende soorten Krijgsmachten voor bepaalde tijd. De tijdsduur van hun ambt, alsmede de wijze en de voorwaarden van ontslag vóór het einde van hun ambtstermijn, worden bepaald door de wet.

4. Voor de tijd van oorlog benoemt de President van de Republiek op verzoek van de Voorzitter van de Ministerraad een Opperbevelhebber van de Strijdkrachten. Op dezelfde wijze kan hij een Opperbevelhebber ontslaan. De bevoegdheden van de Opperbevelhebber van de Strijdkrachten en de beginselen van zijn ondergeschiktheid aan constitutionele organen van de Poolse Republiek, worden door de wet bepaald.

5. De President van Republiek verleent, op voordracht van de Minister van Nationale Defensie, de bij de wet bepaalde militaire rangen.

6. De details van de bevoegdheden van de President voortvloeiende uit zijn leiderschap van de Strijdkrachten worden bepaald door de wet.

Art. 135.

Het adviesorgaan voor de President van de Republiek op het gebied van de binnenlandse en buitenlandse veiligheid van de staat is de Nationale Veiligheidsraad.

Art. 136.

Ingeval van onmiddellijk van buiten dreigend gevaar voor de staat, beveelt de President van de Republiek op verzoek van de Voorzitter van de Ministerraad de algehele of gedeeltelijke mobilisatie en de inzet van de Strijdkrachten voor de verdediging van de Poolse Republiek.

Art. 137.

De President van de Republiek kent het Pools burgerschap toe en geeft toestemming tot het doen van afstand daarvan.

Art. 138.

De President van de Republiek verleent ordes en onderscheidingen.

Art. 139.

Aan de President van de Republiek komt het recht tot het verlenen van gratie toe. Gratie wordt niet verleend aan personen veroordeeld door het Tribunaal van de Staat.

Art. 140.

De President kan zich met een boodschap wenden tot de Sejm, de Senaat of de Nationale Vergadering. De boodschap is geen voorwerp van debat.

Art. 141.

1. In zaken van bijzonder gewicht kan de President van de Republiek de Kabinetsraad bijeenroepen. De Kabinetsraad wordt gevormd door de Ministerraad en de President van de Republiek, die het voorzitterschap bekleedt.
2. Aan de Kabinetsraad komen niet de bevoegdheden van de Ministerraad toe.

Art. 142.

1. De President van de Republiek vaardigt verordeningen en beschikkingen uit op basis van het bepaalde in de art. 92 en art.93.
- 2 De President neemt beslissingen in het kader van de realisering van zijn overige bevoegdheden.

Art. 143.

De Kanselarij van de President van de Republiek assisteert de President van de Republiek. De President van de Republiek stelt het statuut van de Kanselarij vast en benoemt en ontslaat het Hoofd van de Kanselarij van de President van de Republiek.

Art. 144.

1. Gebruik makend van zijn constitutionele en wettelijke bevoegdheden vaardigt de President van de Republiek ambtelijke akten uit.
2. Ambtelijke akten van de President van de Republiek vereisen voor hun geldigheid de ondertekening door de Voorzitter van de Ministerraad, die voor deze ondertekening verantwoordelijkheid draagt jegens de Sejm.
3. Het voorschrift van lid 2 geldt niet voor:
 - 1) beslissingen betreffende verkiezingen van Sejm en Senaat;
 - 2) de oproep voor de eerste zitting van nieuw gekozen leden van de Sejm en de Senaat;
 - 3) verkorting van de zittingstermijn van de Sejm in door de Constitutie bepaalde gevallen;
 - 4) het initiatief tot een wetsvoorstel;
 - 5) een beslissing tot het houden van een landelijk referendum;
 - 6) de ondertekening of de weigering van ondertekening van wetten;
 - 7) beslissingen tot publikatie van een wet of een internationaal verdrag in het Wettenblad van de Poolse Republiek;
 - 8) het voornemen een boodschap te richten tot de Sejm, de Senaat of de Nationale Vergadering;
 - 9) een verzoek aan het Constitutioneel Tribunaal;

- 10) een verzoek tot controle door de Hoogste Kamer van Controle;
- 11) de aanwijzing en de benoeming van de Voorzitter van de Ministerraad;
- 12) de aanvaarding van het ontslag van de Ministerraad en de aan haar gerichte opdracht tot de voorlopige uitvoering van haar verplichtingen;
- 13) een verzoek aan de Sejm tot het ter verantwoording roepen van een lid van de Ministerraad voor het Tribunaal van de Staat;
- 14) het ontslag van een minister jegens wie de Sejm een motie van wantrouwen heeft aangenomen;
- 15) het bijeenroepen van de Kabinetsraad;
- 16) de toekenning van ordes en onderscheidingen;
- 17) de benoeming van rechters;
- 18) de uitoefening van het recht van gratie;
- 19) de toekenning van Pools staatsburgerschap en de goedkeuring van afstand daarvan;
- 20) de benoeming van de Eerste Voorzitter van het Hooggerechtshof;
- 21) de benoeming van de Voorzitter en de Vicevoorzitter van het Constitutioneel Tribunaal;
- 22) de benoeming van de Voorzitter van het Hoog Administratief Gerechtshof;
- 23) de benoeming van de voorzitters van het Hooggerechtshof en de vicevoorzitters van het Hoog Administratief Gerechtshof;
- 24) het verzoek aan de Sejm tot benoeming van de Voorzitter van de Poolse Nationale Bank;
- 25) de benoeming van de leden van de Raad van Monetaire Politiek;
- 26) de benoeming en het ontslag van de leden van de Nationale Veiligheidsraad;
- 27) de benoeming van de leden van de Landelijke Raad voor Radio en Televisie;
- 28) de bepaling van een statutair reglement voor de Kanselarij van de President van de Republiek en de benoeming en het ontslag van het Hoofd van de Kanselarij van de President van de Republiek;
- 29) het doen van beschikkingen op basis van het bepaalde in art. 93;
- 30) het doen van afstand van het ambt van President van de Republiek.

Art. 145.

1. de President van de Republiek kan wegens schending van de Constitutie of de wet of wegens pleging van een misdrijf ter verantwoording worden geroepen voor het Tribunaal van de Staat.
2. De President kan in staat van beschuldiging worden gesteld bij besluit van de Nationale Vergadering genomen bij meerderheid van tenminste 2/3 van de stemmen van het wettelijk aantal leden van de Nationale Vergadering op verzoek van tenminste 140 leden van de Nationale Vergadering.
3. Vanaf de dag van het nemen van het besluit om de President van de Republiek in staat van beschuldiging te stellen voor het Tribunaal van de Staat, is de uitoefening door hem van het ambt van President van de Republiek geschorst. Artikel 131 is overeenkomstig van toepassing.

Hoofdstuk VI.

DE MINISTERRAAD EN DE ADMINISTRATIE VAN DE REGERING

Art. 146.

1. De Ministerraad voert de binnenlandse en buitenlandse politiek van de Poolse Republiek.
2. Tot de bevoegdheid van de Ministerraad behoren zaken betreffende de politiek van de Staat die niet zijn voorbehouden aan andere staatsorganen of aan het territoriaal zelfbestuur.
3. De Ministerraad leidt de administratie van de regering.
4. In het bijzonder en binnen het kader en volgens de beginselen van de Constitutie en de wet
 - 1) verzekert de Ministerraad de uitvoering van de wetten;
 - 2) vaardigt zij verordeningen uit;
 - 3) coordineert en controleert zij het werk van de organen van de organisatie van de regering;
 - 4) beschermt zij de belangen van de Schatkist van de Staat;
 - 5) stelt zij een ontwerp op voor de staatsbegroting;
 - 6) leidt zij de uitvoering van de staatsbegroting, neemt zij het besluit tot het sluiten van de staatsrekeningen en doet zij verslag van de uitvoering van de staatsbegroting;
 - 7) verzekert zij de binnenlandse veiligheid van de Staat en de openbare orde;

- 8) verzekert zij de buitenlandse veiligheid van de Staat;
- 9) voert zij de algemene leiding op het gebied van de relaties met andere staten en internationale organisaties;
- 10) sluit zij internationale verdragen die ratificatie vereisen en bekrachtigt zij andere internationale verdragen of zegt zij deze op;
- 11) voert zij de algemene leiding op het gebied van de landelijke weerbaarheid en bepaalt zij jaarlijks het aantal burgers dat opgeroepen wordt voor actieve militaire dienst;
- 12) regelt zij de organisatie en de uitvoering van haar eigen werkzaamheden.

Art. 147.

1. De Ministerraad bestaat uit de voorzitter van de Ministerraad en de ministers.
2. Uit de Ministerraad kunnen vicevoorzitters van de Ministerraad worden benoemd.
3. De voorzitter en de vicevoorzitters kunnen tevens de functie van minister uitoefenen.
4. Uit de Ministerraad kunnen bovendien voorzitters worden benoemd van in wetten bepaalde commissies.

Art. 148.

De Voorzitter van de Ministerraad:

- 1) vertegenwoordigt de Ministerraad;
- 2) geeft leiding aan de werkzaamheden van de Ministerraad;
- 3) vaardigt verordeningen uit;
- 4) verzekert de uitvoering van de politiek van de Ministerraad en bepaalt de wijze van uitvoering;
- 5) coordineert en controleert het werk van de leden van de Ministerraad;
- 6) oefent toezicht uit over het territoriaal zelfbestuur binnen de grenzen en in de vorm als bepaald in de Constitutie en wetten;
- 7) is diensthoofd van de werknemers van de overheidsadministratie.

Art. 149

1. De ministers leiden bepaalde onderdelen van de regeringsadministratie of vervullen taken die hun door de Voorzitter van de Ministerraad zijn opgedragen. Het kader van werkzaamheden van een minister die een onderdeel van de administratie van de regering leidt, wordt bij wet bepaald.

2. Een minister die een onderdeel van de administratie van de regering leidt, vaardigt verordeningen uit. De Ministerraad kan, op verzoek van de Voorzitter van de Ministerraad, verordeningen of beschikkingen van een minister intrekken.

3. Ten aanzien van een voorzitter van een commissie als bedoeld in art.147 lid 4 zijn de voorschriften met betrekking tot een minister die een onderdeel van de administratie van de regering leidt, van overeenkomstige toepassing.

Art. 150.

Een lid van de Ministerraad mag geen activiteiten uitoefenen welke strijdig zijn met zijn publieke verplichtingen.

Art. 151.

De Voorzitter van de Ministerraad, de vicevoorzitters van de Ministerraad en de ministers leggen ten overstaan van de President van de Republiek de navolgende eed af:

“Het ambt van Voorzitter van de Ministerraad (vicevoorzitter, minister) aanvaardend, zweer ik plechtig dat ik getrouw de bepalingen van de Constitutie en ander recht van de Poolse Republiek in acht zal nemen en dat het welzijn van het Vaderland en voorspoed van de burgers voor mij altijd mijn hoogste opdracht zullen zijn”.

Aan deze woorden kan worden toegevoegd: „ Zo helpe mij God”.

Art. 152.

1. De vertegenwoordiger van de Ministerraad in de *województwa* (vert.: provincies) is de *wojewoda* (vert.: provinciehoofd).

2. De wijze van benoeming en ontslag alsmede het werkterrein van de *wojewoda* worden bepaald door de wet.

Art. 153.

1. Teneinde de professionele, eerlijke, onpartijdige en politiek neutrale uitvoering van staatstaken in de bureaus van de regeringsadministratie te verzekeren, is een Corps van civiele dienst werkzaam.

2. De Voorzitter van de Ministerraad is hoofd van het Corps van civiele dienst.

Art. 154.

1. De President van de Republiek wijst de Voorzitter van de Ministerraad aan, die de samenstelling van de Ministerraad voorstelt. De President van de Republiek benoemt de Voorzitter van de Ministerraad tegelijk met de overige leden van de Ministerraad binnen 14 dagen na de dag van de eerste zitting van

de Sejm of de aanvaarding van het ontslag van de vorige Ministerraad, en neemt de eed af van de nieuw benoemde Ministerraad.

2. De Voorzitter van de Ministerraad legt binnen 14 dagen na zijn benoeming door de President van de Republiek aan de Sejm een werkprogramma van de Raad van Ministers voor, met het verzoek om daaraan een votum van vertrouwen toe te kennen. Een votum van vertrouwen wordt door de Sejm aangenomen met gewone meerderheid van stemmen in aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal afgevaardigden.

3. Indien de Ministerraad niet is benoemd op de wijze van lid 1 of indien geen votum van vertrouwen op de voet van lid 2 is toegekend, kiest de Sejm binnen 14 dagen na afloop van de termijnen bedoeld in lid 1 of lid 2 een Voorzitter van de Ministerraad alsmede de door hem voorgestelde leden van de Ministerraad bij gewone meerderheid van stemmen, in aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal afgevaardigden. De President van de Republiek benoemt de aldus gekozen Ministerraad en beëdigt haar leden.

Art. 155.

1. Ingeval de Ministerraad niet is benoemd op de wijze van art. 154 lid 3, benoemt de President van de Republiek binnen 14 dagen een Voorzitter van de Ministerraad en op diens voordracht overige leden van de Ministerraad, en neemt hun de eed af. De Sejm verleent binnen 14 dagen na de dag van benoeming van de Ministerraad door de President van de Republiek een votum van vertrouwen met gewone meerderheid van stemmen in aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal afgevaardigden.

2. Indien een votum van vertrouwen aan de Ministerraad op de wijze van lid 1 niet is verleend, verkort de President van de Republiek de zittingstermijn van de Sejm en beveelt hij verkiezingen.

Art. 156.

1. De leden van de Ministerraad zijn verantwoordelijk voor het Tribunaal van de Staat voor schending van de Constitutie of wetten, en ook voor misdrijven begaan in verband met hun ambt.

2. Het besluit om een lid van de Ministerraad ter verantwoording te roepen voor het Tribunaal van de Staat wordt genomen door de Sejm op verzoek van de President van de Republiek dan wel op verzoek van tenminste 115 afgevaardigden, bij meerderheid van stemmen van 3/5 van het wettelijk aantal afgevaardigden.

Art.157.

1. De leden van de Ministerraad dragen jegens de Sejm gezamenlijke verantwoordelijkheid voor handelingen van de Ministerraad.
2. De leden van de Ministerraad dragen jegens de Sejm tevens individuele verantwoordelijkheid voor aangelegenheden behorende tot hun competentie of aan hen toevertrouwd door de Voorzitter van de Ministerraad.

Art. 158.

1. De Sejm kan een motie van wantrouwen jegens de Ministerraad aannemen met een meerderheid van het wettelijk aantal afgevaardigden op verzoek van tenminste 46 afgevaardigden, en met aanwijzing van een kandidaat voor het voorzitterschap van de Ministerraad. Indien het besluit door de Sejm wordt aangenomen, aanvaardt de President van de Republiek het ontslag van de Ministerraad en benoemt hij de door de Sejm gekozen nieuwe Voorzitter van de Ministerraad, alsmede op diens verzoek de overige leden van de Ministerraad, en neemt hij hun de eed af.
2. Een verzoek tot het nemen van een besluit als bedoeld in lid 1, kan niet eerder in stemming gebracht worden dan na verloop van 7 dagen na de dag waarop het is gedaan. Een herhaald verzoek kan niet eerder worden gedaan dan na verloop van 3 maanden na de dag van bekendmaking van het eerdere verzoek. Het herhaalde verzoek kan vóór de afloop van 3 maanden worden uitgesproken als het wordt gedaan door tenminste 115 afgevaardigden.

Art. 159.

1. De Sejm kan een motie van wantrouwen jegens een minister aannemen. Het verzoek hiertoe kan worden gedaan door tenminste 69 afgevaardigden. Het voorschrift van art. 158 lid 2 is van overeenkomstige toepassing.
2. De President van de Republiek ontslaat een minister indien een meerderheid van het wettelijk aantal afgevaardigden van de Sejm een motie van wantrouwen jegens hem heeft aangenomen.

Art. 160.

De Voorzitter van de Ministerraad kan de Sejm verzoeken om aan de Ministerraad een votum van vertrouwen te verlenen. Verlening van het votum van vertrouwen geschiedt bij meerderheid van stemmen bij aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal afgevaardigden.

Art. 161.

De President van de Republiek brengt op verzoek van de Voorzitter van de Ministerraad wijzigingen aan in de samenstelling van de Raad van Ministers.

Art. 162.

1. De Voorzitter van de Ministerraad dient het ontslag van de Ministerraad in op de eerste zitting van de nieuw gekozen Sejm.
2. De Voorzitter van de Ministerraad dient het ontslag van de Ministerraad eveneens in:
 - 1) bij afwijzing door de Sejm van een votum van vertrouwen in de Ministerraad;
 - 2) bij aannahme van een motie van wantrouwen jegens Ministerraad;
 - 3) bij het aftreden van de Voorzitter van de Ministerraad.
3. De President van de Republiek die het ontslag van de Ministerraad aanvaardt, draagt haar op de uitoefening van haar taak voort te zetten tot het moment van benoeming van een nieuwe Ministerraad.
4. In het geval bedoeld in lid 2 punt 3 kan de President van de Republiek weigeren het ontslag van de Ministerraad te aanvaarden.

Hoofdstuk VII.

HET TERRITORIAAL ZELFBESTUUR

Art. 163.

Het territoriaal zelfbestuur verricht publieke taken die door de Constitutie of de wet niet zijn voorbehouden aan andere publieke organen.

Art. 164.

1. De gemeente is de basiseenheid van het territoriale zelfbestuur.
2. Andere eenheden van regionaal of lokaal en regionaal zelfbestuur worden omschreven door de wet.
3. De gemeente verricht alle taken van zelfbestuur die niet zijn voorbehouden aan andere eenheden van territoriaal zelfbestuur.

Art. 165.

1. De eenheden van territoriaal zelfbestuur hebben rechtspersoonlijkheid. Aan hen komen het recht van eigendom en andere vermogensrechten toe.
2. De zelfstandigheid van de eenheden van territoriaal zelfbestuur wordt gerechtelijk beschermd.

Art. 166.

1. Publieke taken welke de bevrediging van de behoeften van de gemeenschap van zelfbestuuri dienen, worden door de eenheid van territoriaal zelfbestuur als eigen taken verricht.
2. Indien dit voortvloeit uit gegronde behoeften van de Staat, kan de wet aan eenheden van territoriaal zelfbestuur de uitvoering van andere publieke taken opdragen. De wet bepaalt de wijze van opdrachtgeving en de wijze van uitvoering van de opgedragen taken.
3. Bevoegdheidsgeschillen tussen organen van territoriaal zelfbestuur en de regeringsadministratie worden beslecht door de administratieve gerechten.

Art. 167.

1. Aan de eenheden van territoriaal zelfbestuur wordt een aandeel in de publieke inkomsten gegarandeerd in overeenstemming met de aan hen toevallende taken.
2. Inkomsten van de eenheden van territoriaal zelfbestuur zijn hun eigen inkomsten alsmede algemene subsidies en dotaties voor een bepaald doel uit de staatsbegroting.
3. De inkomstenbronnen van de eenheden van territoriaal zelfbestuur worden bepaald door de wet.
4. Wijzigingen in het geheel van taken en competenties van de eenheden van territoriaal zelfbestuur gaan samen met overeenkomstige wijzigingen in de verdeling van publieke inkomsten.

Art. 168.

De eenheden van territoriaal zelfbestuur zijn gerechtigd tot het vaststellen van de hoogte van belastingen en lokale heffingen binnen het door de wet bepaalde bereik.

Art. 169.

1. De eenheden van territoriaal zelfbestuur voeren hun taken uit door middel van beslissingsorganen en uitvoeringsorganen.
2. De verkiezingen voor de beslissingsorganen zijn algemeen, gelijk en rechtstreeks en vinden plaats bij geheime stemming. De beginselen en de wijze van kandidaatstelling, het houden van de verkiezingen en de voorwaarden van geldigheid worden bepaald door de wet.
3. De beginselen en de wijze van keuze en ontslag van de uitvoeringsorganen van eenheden van territoriaal zelfbestuur worden bepaald door de wet.

4. De interne organisatie van eenheden van territoriaal zelfbestuur wordt, binnen de grenzen van de wet, bepaald door de beslissingsorganen.

Art. 170.

De leden van de gemeenschap van zelfbestuur kunnen bij referendum beslissen over aangelegenheden die deze gemeenschap betreffen, waaronder het ontslag van een krachtens directe verkiezingen ontstaan orgaan van van territoriaal zelfbestuur. De beginselen en de wijze van het te houden lokaal referendum worden bepaald door de wet.

Art. 171.

1. De werkzaamheden van het territoriaal zelfbestuur zijn onderworpen aan toezicht vanuit het gezichtspunt van legaliteit.
2. Organen van toezicht over de werkzaamheden van eenheden van het territoriaal zelfbestuur zijn de Voorzitter van de Ministerraad en de wojewody (vert.: provinciehoofden), en op het gebied van financiële zaken de regionale rekenkamers.
3. De Sejm kan op verzoek van de Voorzitter van de Ministerraad een orgaan van territoriaal zelfbestuur ontbinden, indien dit orgaan ernstig inbreuk maakt op de Constitutie of de wet.

Art. 172.

1. Eenheden van territoriaal zelfbestuur zijn gerechtigd zich te verenigen.
2. Eenheden van territoriaal zelfbestuur zijn gerechtigd toe te treden tot internationale verenigingen van lokale of regionale gemeenschappen alsmede tot samenweking met lokale of regionale gemeenschappen van andere staten.
3. De beginselen op basis waarvan eenheden van territoriaal zelfbestuur gebruik kunnen maken van de rechten bedoeld in lid 1 en 2, worden bepaald door de wet.

Hoofdstuk VIII.

GERECHTEN EN TRIBUNALEN

Art. 173.

Gerechten en Tribunalen vormen een afzonderlijke macht en zijn niet afhankelijk van andere staatsmachten.

Art. 174.

Gerechten en Tribunalen vonnissen in naam van de Poolse Republiek.

Gerechten

Art. 175.

1. De rechtspleging in de Poolse Republiek wordt uitgeoefend door het Hooggerechtshof, algemene gerechten, administratieve gerechten en militaire gerechten.
2. Een bijzonder gerecht of procedure van snelrecht kan alleen worden ingesteld voor de tijd van oorlog.

Art. 176.

1. De gerechtelijke procesgang is tenminste in twee instanties.
2. De organisatie en de competenties van de gerechten, alsmede de procesgang bij de gerechten, worden geregeld door de wet.

Art. 177.

De algemene gerechten oefenen de rechtspleging uit in alle zaken, met uitzondering van zaken die wettelijk zijn voorbehouden aan de competentie van andere gerechten.

Art. 178.

1. Rechters zijn in de uitoefening van hun ambt onafhankelijk en slechts onderworpen aan de Constitutie en de wet.
2. Aan de rechters worden werkomstandigheden en een honorering verzekerd die beantwoorden aan de waardigheid van hun ambt en de omvang van hun verplichtingen.
3. Rechters mogen niet behoren tot een politieke partij of een vakorganisatie, of activiteiten uitoefenen die onverenigbaar zijn met de beginselen van de zelfstandigheid van de gerechten en de onafhankelijkheid van de rechters.

Art. 179.

Rechters worden benoemd door de President van de Republiek op voordracht van de Landelijke Raad van de Rechtspraak, voor onbepaalde tijd.

Art. 180.

1. Rechters zijn onafzetbaar.
2. Ontheffing van een rechter uit zijn ambt, schorsing van zijn ambtsuitoefening, verplaatsing naar een andere zittingsplaats of toekenning van een andere functie tegen zijn wil, kan slechts geschieden krachtens een gerechtelijke uitspraak en alleen in door de wet bepaalde gevallen.

3. Een rechter kan worden gepensioneerd wegens onmogelijkheid om zijn ambt uit te oefenen door ziekte of verlies van zijn krachten. De procedure en de wijze van beroep hiertegen bij een gerecht worden geregeld bij wet.
4. De wet bepaalt de leeftijdsgrens na het bereiken waarvan rechters met pensioen gaan.
5. Ingeval van wijziging van de gerechtelijke organisatie of de grenzen van gerechtelijke districten, kan een rechter worden overgeplaatst naar een andere gerecht of worden gepensioneerd met behoud van zijn volledig salaris.

Art. 181.

Een rechter kan niet zonder voorafgaande toestemming van een in de wet bepaald gerecht ter strafrechtelijke verantwoording worden geroepen noch van zijn vrijheid worden beroofd. Een rechter kan niet worden aangehouden of gearresteerd, met uitzondering van het geval van betrapting op heterdaad op een misdrijf, indien zijn aanhouding noodzakelijk is voor de verzekering van een regelmatig verloop van de procesgang. Van zijn aanhouding wordt onverwijld mededeling gedaan aan de voorzitter van het ter plaatse bevoegde gerecht, dat de onmiddellijke vrijlating van de aangehoudene kan bevelen.

Art. 182.

Deelname van burgers aan de uitoefening van rechtspleging wordt bepaald door de wet.

Art. 183.

1. Het Hooggerechtshof oefent toezicht uit op de werkzaamheden van de algemene en de militaire gerechten in verband met hun uitspraken.
2. Het Hooggerechtshof heeft ook andere taken als bepaald in de Constitutie en in wetten.
3. De Eerste Voorzitter van het Hooggerechtshof wordt benoemd door de President van de Republiek voor een zesjarige ambtstermijn, uit de kandidaten die zijn voorgesteld door de Algemene Vergadering van Rechters van het Hooggerechtshof.

Art. 184.

Het Hoog Administratief Gerechtshof alsmede andere administratieve gerechten oefenen binnen het door de wet bepaald bereik controle uit over handelingen van de publieke administratie. Deze controle omvat tevens de beoordeling van overeenstemming met de wet van besluiten van organen van het territoriaal zelfbestuur en van normatieve akten van territoriale organen van de regeringsadministratie.

Art. 185.

De Voorzitter van het Hoog Administratief Gerechtshof wordt benoemd door de President van de Republiek voor een zesjarige ambtstermijn, uit kandidaten voorgesteld door de Algemene Vergadering van Rechters van het Hoog Administratief Gerechtshof.

Art. 186.

1. De Landelijke Raad voor de Rechtspraak bewaakt de onafhankelijkheid van de gerechten en de onafhandelbaarheid van de rechters.
2. De Landelijke Raad voor de Rechtspraak kan zich tot het Constitutioneel Tribunaal wenden met het verzoek de overeenstemming van normatieve akten met de Constitutie te toetsen, daar waar deze de zelfstandigheid van de gerechten en de onafhankelijkheid van de rechters raken.

Art. 187.

1. De Landelijke Raad voor de Rechtspraak is samengesteld uit:
 - 1) de Voorzitter van het Hooggerechtshof, de Minister van Justitie, de Voorzitter van het Hoog Administratief Gerechtshof en een persoon benoemd door de President van de Republiek;
 - 2) vijftien leden gekozen uit rechters van het Hooggerechtshof en de algemene, de administratieve en de militaire gerechten;
 - 3) vier leden gekozen door de Sejm uit de afgevaardigden en twee leden gekozen door de Senaat uit de senatoren.
2. De Landelijke Raad voor Rechtspraak kiest uit haar leden een voorzitter en twee vicevoorzitters.
3. De ambtstermijn van leden van de Landelijke Raad voor Rechtspraak bedraagt vier jaar.
4. De organisatie, het werkterrein en de werkwijze van de Landelijke Raad voor Rechtspraak worden bepaald door de wet.

Het Constitutioneel Tribunaal

188.

Het Constitutioneel Tribunaal doet uitspraak in zaken betreffende:

- 1) overeenstemming van wetten en internationale verdragen met de Constitutie;

- 2) overeenstemming van wetten met geratificeerde internationale verdragen, indien deze ratificatie voorafgaande wettelijke toestemming vereiste;
- 3) overeenstemming van rechtsvoorschriften, uitgevaardigd door centrale staatsorganen, met de Constitutie, met geratificeerde internationale verdragen of met wetten;
- 4) overeenstemming met de Constitutie van doelstellingen of handelingen van politieke partijen;
- 5) constitutionele klachten als bedoeld in art.79 lid 1.

Art. 189.

Het Constitutioneel Tribunaal beslist competentiegeschillen tussen constitutionele centrale organen van de Staat.

Art. 190.

1. De uitspraken van het Constitutioneel Tribunaal zijn algemeen verbindend en zijn definitief.
2. Uitspraken van het Constitutioneel Tribunaal in zaken vermeld in art.188 dienen onverwijld te worden bekendgemaakt in het ambtelijk orgaan waarin de normatieve akte werd bekendgemaakt. Indien de akte niet werd bekendgemaakt, wordt de uitspraak gepubliceerd in het Ambtelijk Publikatieblad van de Poolse Republiek „Monitor Polski”.
3. De uitspraak van het Constitutioneel Tribunaal treedt in werking op de dag van de bekendmaking; niettemin kan het Constitutioneel Tribunaal een andere termijn bepalen voor de opheffing van de verbindende kracht van een normatieve akte. Deze termijn kan niet langer zijn dan achttien maanden wanneer het betreft een wet, en twaalf maanden wanneer het betreft een andere normatieve akte. Ingeval van uitspraken met financiële consequenties die niet zijn voorzien in de begrotingswet, bepaalt het Constitutioneel Tribunaal de termijn voor opheffing van verbindende kracht van de normatieve akte na kennisname van de opinie van de Ministerraad.
4. Een uitspraak van het Constitutioneel Tribunaal over strijdigheid met de Constitutie, met een internationaal verdrag of met een wet, van een normatieve akte op basis waarvan een rechtskrachtig oordeel van een gerecht gegeven is, of een definitieve administratieve beslissing of geschilbeslissing in andere zaken, is grondslag voor een hernieuwde procedure, voor opheffing van de beslissing of voor een andere oplossing, volgens de beginselen en de wijze als in de op deze procedure toepasselijke voorschriften is bepaald.

5. Uitspraken van het Constitutioneel Tribunaal worden gedaan bij meerderheid van stemmen.

Art.191.

1. Met een verzoek in zaken als bedoeld in art. 188 kunnen zich tot het Constitutioneel Tribunaal wenden:

- 1) de President van de Republiek, de Maarschalk van de Sejm, de Maarschalk van de Senaat, de Voorzitter van de Ministerraad, 50 afgevaardigden, 30 senatoren, de Eerste Voorzitter van het Hooggerechtshof, de Voorzitter van het Hoog Administratief Gerechtshof, de Procureur Generaal, de Voorzitter van de Hoogste Kamer van Controle en de Ombudsman voor de Burgerrechten;
- 2) de Landelijke Raad voor Rechtspraak in de zaken bedoeld in art. 186 lid 2;
- 3) organen die eenheden van territoriaal zelfbestuur zijn;
- 4) landelijke organen van vakorganisaties alsmede landelijke bestuurders van organisaties van werkgevers of van beroepsorganisaties;
- 5) kerken en andere religieuze genootschappen;
- 6) subjecten als bepaald in art. 79 op hun gebied.

2. Subjecten als bedoeld in lid 1 pt 3-5 kunnen een dergelijk verzoek indienen indien een normatieve akte betrekking heeft op zaken op het gebied van hun activiteiten.

Art. 192.

Met een verzoek betreffende zaken als bedoeld in art. 189, kunnen zich tot het Constitutioneel Tribunaal wenden: de President van de Republiek, de Maarschalk van de Sejm, de Maarschalk van de Senaat, de Voorzitter van de Ministerraad, de Eerste Voorzitter van het Hooggerechtshof, de Voorzitter van het Hoog Administratief Gerechtshof en de Voorzitter van de Hoogste Kamer van Controle.

Art. 193.

Elk gerecht kan aan het Constitutioneel Tribunaal een rechtsvraag voorleggen omtrent overeenstemming van een normatieve akte, een geratificeerd internationaal verdrag of een wet met de Constitutie, indien van het antwoord op die rechtsvraag het oordeel in een voor het gerecht dienende zaak afhangt.

Art. 194.

1. Het Constitutioneel Tribunaal is samengesteld uit 15 rechters, voor 9 jaar individueel gekozen door de Sejm uit personen die zich onderscheiden door hun rechtskennis. Hervervkiezing van leden van het Tribunaal is niet toegestaan.
2. De Voorzitter en vicevoorzitter van het Constitutioneel Tribunaal worden benoemd door de President van de Republiek uit kandidaten voorgesteld door de Algemene Vergadering van Rechters van het Constitutioneel Tribunaal.

Art. 195.

1. De rechters van het Constitutioneel Tribunaal zijn in de uitoefening van hun ambt onafhankelijk en alleen onderworpen aan de Constitutie.
2. Aan de rechters van het Constitutioneel Tribunaal worden voorwaarden voor hun arbeid gegarandeerd en een beloning die beantwoordt aan de waardigheid van hun ambt en de omvang van hun verplichtingen.
3. Rechters van het Constitutioneel Tribunaal mogen in de tijd van het bekleden van hun ambt niet tot een politieke partij behoren, noch tot een vakorganisatie, noch een publieke activiteit uitoefenen die niet verenigbaar is met de beginselen van zelfstandigheid van het gerecht en de onafhankelijkheid van de rechters.

Art. 196.

Een rechter van het Constitutioneel Tribunaal kan niet tot strafrechtelijke verantwoording worden geroepen of van zijn vrijheid beroofd. Een rechter van het Constitutioneel Tribunaal kan niet worden aangehouden of gearresteerd, uitgezonderd wanneer hij op heterdaad wordt betrapt van het begaan van een misdrijf, indien zijn aanhouding noodzakelijk is om het regelmatig verloop van de procesgang te verzekeren. Over zijn aanhouding wordt onverwijld mededeling gedaan aan de Voorzitter van het Constitutioneel Tribunaal, die de onmiddellijke vrijlating van de aangehoudene kan bevelen.

Art. 197.

De organisatie van het Constitutioneel Tribunaal en de wijze van procesgang voor het Tribunaal worden bepaald door de wet.

Het Tribunaal van de Staat

Art. 198.

1. Voor schending van de Constitutie of de wet, in verband met de beklede positie of in het kader van hun ambtsuitoefening, dragen constitutionele

verantwoordelijkheid voor het Tribunaal van de Staat: de President van de Republiek, de Voorzitter van de Ministerraad, leden van de Ministerraad, de Voorzitter van de Nationale Poolse Bank, de voorzitter van de Hoogste Kamer van Controle, de leden van de Landelijke Raad voor Radio en Televisie, personen aan wie de Voorzitter van de Ministerraad de leiding van een ministerie heeft toevertrouwd, alsmede de Opperbevelhebber van de Strijdkrachten.

2. Constitutionele verantwoordelijkheid voor het Tribunaal van de Staat dragen eveneens afgevaardigden en senatoren in het kader als bepaald in art.107.

3. De soorten straffen die door het Tribunaal van de Staat worden uitgesproken worden bepaald door de wet.

Art. 199.

1. Het Tribunaal van de Staat bestaat uit een voorzitter, twee plaatsvervangende voorzitters en 16 leden, gekozen door de Sejm buiten de kring van afgevaardigden en senatoren voor de lopende ambtstermijn van de Sejm. Plaatsvervangers van de voorzitter, alsmede tenminste de helft van de leden van het Tribunaal van de Staat, moeten de kwalificaties hebben welke zijn vereist voor de functie van rechter.

2. Voorzitter van het Tribunaal van de Staat is de Eerste Voorzitter van het Hooggerechtshof.

3. De leden van het Tribunaal van de Staat zijn in de uitoefening van hun functie als rechter van het Tribunaal van de Staat onafhankelijk en slechts onderworpen aan de Constitutie en de wet.

Art. 200.

Een lid van het Tribunaal van de Staat kan niet zonder voorafgaande toestemming van het Tribunaal van de Staat ter strafrechtelijke verantwoording worden geroepen noch worden aangehouden of gearresteerd, tenzij wanneer hij op heterdaad wordt betrapt, indien aanhouding noodzakelijk is voor de verzekering van een regelmatig verloop van de procesgang. Over zijn aanhouding wordt onverwijld mededeling gedaan aan de voorzitter van het Tribunaal van de Staat, die de onmiddellijke invrijheidstelling van de aangehoudene kan bevelen.

Art. 201.

De organisatie van het Tribunaal van de Staat en de wijze van procesvoering voor het Tribunaal worden geregeld door de wet.

Hoofdstuk IX.

ORGANEN VAN STAATSCONTROLE EN RECHTSBESCHERMING

De Hoogste Kamer van Controle

Art. 202

1. De Hoogste Kamer van Controle is het hoofdorgaan voor staatscontrole.
2. De Hoogste Kamer van Controle is ondergeschikt aan de Sejm.
3. De Hoogste Kamer van Controle werkt volgens het beginsel van collegialiteit.

Art. 203.

1. De Hoogste Kamer van Controle controleert de activiteiten van de regeringsadministratie, de Nationale Poolse Bank, staats-rechtspersonen en andere staats-organisatie-eenheden onder het aspect van legaliteit, spaarzaamheid, doelmatigheid en betrouwbaarheid.
2. De Hoogste Kamer van Controle kan de activiteiten controleren van organen van territoriaal zelfbestuur, gemeentelijke rechtspersonen en andere gemeentelijke organisatie-eenheden onder het aspect van legaliteit, spaarzaamheid, doelmatigheid en betrouwbaarheid.
3. De Hoogste Kamer van Controle kan eveneens de activiteiten van andere organisatie-eenheden en economische subjecten controleren onder het aspect van legaliteit en spaarzaamheid, voor zover zij gebruik maken van staatsvermogen of van staats- of gemeentelijke middelen en verantwoording afleggen van hun financiële verplichtingen jegens de Staat.

Art. 204.

1. De Hoogste Kamer van Controle legt aan de Sejm voor:
 - 1) een analyse van de uitvoering van de staatsbegroting en de uitgangspunten van de monetaire politiek;
 - 2) een opinie betreffende décharge voor de Ministerraad;
 - 3) informatie over de resultaten van controles, verzoeken en optredens als bepaald in de wet.
2. De Hoogste Kamer van Controle legt aan de Sejm een jaarverslag over van zijn activiteiten.

Art. 205.

1. De Voorzitter van de Hoogste Kamer van Controle wordt benoemd door de Sejm met instemming van de Senaat voor 6 jaar en kan slechts eenmaal worden herbenoemd.

2. De Voorzitter van de Hoogste Kamer van Controle kan geen andere functie vervullen, met uitzondering van die van professor aan een instelling van hoger onderwijs, noch andere beroepsmatige activiteiten uitoefenen.

3. De Voorzitter van de Hoogste Kamer van Controle mag geen lid zijn van een politieke partij of van een vakorganisatie, dan wel publieke activiteiten uitoefenen die niet in overeenstemming zijn met de waardigheid van zijn ambt.

Art. 206.

De Voorzitter van de Hoogste Kamer van Controle kan niet zonder voorafgaande toestemming van de Sejm tot strafrechtelijke verantwoording worden geroepen noch worden aangehouden of gearresteerd, uitgezonderd wanneer hij op heterdaad is betrapt terzake van een misdrijf en indien zijn aanhouding noodzakelijk is voor een regelmatige procesgang. Van zijn aanhouding wordt onverwijld mededeling gedaan aan de Maarschalk van de Sejm, die de onmiddellijke vrijstelling van de aangehoudene kan bevelen.

Art. 207.

De organisatie en de werkwijze van de Hoogste Kamer van Controle worden bepaald door de wet.

De Ombudsman voor de Burgerrechten

Art. 208.

1. De Ombudsman voor de Burgerrechten bewaakt de vrijheden en de rechten van de mens en de burger als bepaald in de Constitutie en in andere normatieve akten.

2. Werkterrein en werkwijze van de Ombudsman voor de Burgerrechten worden bepaald door de wet.

Art. 209.

1. De Ombudsman voor de Burgerrechten wordt voor 5 jaar benoemd door de Sejm met instemming van de Senaat .

2. De Ombudsman voor de Burgerrechten kan geen andere functie vervullen, met uitzondering van die van professor aan een instelling van hoger onderwijs, noch andere beroepsmatige activiteiten uitoefenen.

3. De Ombudsman voor de Burgerrechten kan niet behoren tot een politieke partij of vakorganisatie noch publieke activiteiten uitoefenen die niet verenigbaar zijn met de waardigheid van zijn ambt.

Art. 210.

De Ombudsman van de Burgerrechten is in de uitoefening van zijn handelingen zelfstandig, onafhankelijk van andere staatsorganen en slechts verantwoordelijk jegens de Sejm volgens beginselen als bepaald in de wet.

Art. 211.

De Ombudsman voor de Burgerrechten kan niet zonder voorafgaande toestemming van de Sejm tot strafrechtelijke verantwoording worden geroepen noch worden aangehouden of gearresteerd, uitgezonderd wanneer hij op heterdaad is betrapt terzake van een misdrijf en indien zijn aanhouding noodzakelijk is voor regelmatig verloop van de procesgang. Van zijn aanhouding wordt onverwijld mededeling gedaan aan de Maarschalk van de Sejm, die de onmiddellijke vrijstelling van de aangehoudene kan bevelen.

Art. 212.

De Ombudsman voor de Burgerrechten informeert jaarlijks de Sejm en de Senaat over zijn activiteiten alsmede over de stand zaken met betrekking tot de inachtneming van de vrijheden en rechten van de mens en de burger.

De Landelijke Raad voor Radio en Televisie

Art. 213.

1. De Landelijke Raad voor Radio en Televisie bewaakt de vrijheid van meningsuiting, het recht op informatie alsmede het publiek belang bij radio en televisie.
2. De Landelijk Raad voor Radio en Televisie vaardigt verordeningen uit en neemt besluiten in individuele zaken.

Art. 214.

1. De leden van de Landelijke Raad voor Radio en Televisie worden benoemd door de Sejm, de Senaat en de President van de Republiek.

2. Een lid van de Landelijke Raad voor Radio en Televisie kan niet behoren tot een politieke partij of vakorganisatie noch publieke activiteiten uitoefenen die niet verenigbaar zijn met de waardigheid van zijn ambt.

Art. 215.

De beginselen en de wijze van handelen van de Landelijke Raad voor Radio en Televisie, haar organisatie alsmede bijzondere beginselen van benoeming van haar leden, worden geregeld door de wet.

Hoofdstuk X.

PUBLIEKE FINANCIËN

Art. 216.

1. Financiële middelen voor publieke doelen worden vergaard en besteed op in de wet bepaalde wijze.
2. Verwerving, vervreemding en bezwaring van onroerend goed, aandelen of acties alsmede emissie van waardepapieren door de Schatkist, de Nationale Bank van Polen of andere nationale rechtspersonen, geschieden volgens beginselen en op de wijze als bepaald bij wet.
3. Het vestigen van een monopolie geschiedt bij de wet.
4. Aantrekking van leningen of toekenning van garanties en financiële waarborgen door de Staat geschiedt volgens beginselen en op de wijze als bepaald bij de wet.
5. Niet toegelaten is aantrekking van leningen of toekenning van garanties of financiële waarborgen als gevolg waarvan de publieke schuld 3/5 overschrijdt van de waarde van het bruto jaarlijks landelijk produkt. De wijze van berekening van het bruto jaarlijks landelijk produkt alsmede van de publieke schuld wordt bepaald bij wet.

Art. 217.

Het opleggen van belastingen en van andere publieke heffingen, de bepaling van subjecten en objecten van belastingheffing, belastingtarieven alsmede de toekenning van vermindering of kwijtschelding of categorieën van subjecten die van belastingheffing zijn vrijgesteld, geschieden volgens wet.

Art. 218.

De organisatie van de Schatkist van de Staat en de wijze van beheer van het vermogen van de Schatkist van de Staat worden bepaald bij de wet.

Art. 219.

1. De Sejm stelt de staatsbegroting van de Staat vast voor een begrotingsjaar, in de vorm van een begrotingswet.
2. De beginselen en de wijze van uitwerking van het ontwerp van de staatsbegroting, de mate van gedetailleerdheid, de eisen waaraan het ontwerp van de begrotingswet moet voldoen alsmede de beginselen en de wijze van uitvoering van de begrotingswet, worden bepaald bij de wet.
3. In uitzonderingsgevallen kunnen de inkomsten en uitgaven van de Staat voor een kortere termijn dan één jaar worden bepaald bij een wet houdende een provisorische begroting. De voorschriften betreffende het ontwerp van de begrotingswet zijn van overeenkomstige toepassing op het ontwerp van een wet houdende een provisorische begroting.
4. Indien de begrotingswet of een wet houdende een provisorische begroting niet in werking is getreden op de eerste dag van het begrotingsjaar, voert de Ministerraad de financiële huishouding op basis van het voorgelegde wetsvoorstel.

Art. 220.

1. Een verhoging van de uitgaven of een beperking van inkomsten gepland door de Ministerraad kan niet leiden tot vaststelling door de Sejm van een hoger begrotingstekort dan voorzien in het ontwerp van de begroting.
2. De begrotingswet kan niet voorzien in dekking van een begrotingstekort door het aangaan van verplichtingen jegens de centrale bank van de Staat.

Art. 221.

Het initiatief tot een wetsvoorstel inzake de begrotingswet, een wet voor een provisorische begroting, wijziging van de begrotingswet, een wet tot het aangaan van publieke schuld of een wet tot toekenning van financiële garanties door de Staat, komt alleen toe aan de Ministerraad.

Art. 222.

De Ministerraad legt aan de Sejm uiterlijk 3 maanden voor het begin van het begrotingsjaar het ontwerp van de begrotingswet voor het aanstaande jaar voor. In uitzonderingsgevallen is een latere voorlegging van het ontwerp toegelaten.

Art. 223.

De Senaat kan een besluit nemen tot verbeteringen van de begrotingswet gedurende 20 dagen na de dag van voorlegging aan de Senaat.

Art. 224.

1. De President van de Republiek ondertekent binnen 7 dagen de begrotingswet of de wet van provisorische begroting zoals aan hem voorgelegd door de Maarschalk van de Sejm. Op de begrotingswet en de wet van provisorische begroting is het voorschrift van art. 122 lid 5 niet van toepassing.

2. In het geval dat de President van de Republiek zich voor ondertekening wendt tot het Constitutioneel Tribunaal terzake van overeenstemming van de begrotingswet of de wet van provisorische begroting met de Constitutie, doet het Tribunaal hierover niet later uitspraak dan binnen 2 maanden na de dag van indiening van het verzoek bij het Tribunaal.

Art. 225.

Indien gedurende 4 maanden vanaf de dag van voorlegging van het project van de begrotingswet aan de Sejm dit niet ter ondertekening aan de President van de Republiek is voorgelegd, kan de President binnen 14 dagen verkorting van de ambtstermijn van de Sejm bevelen.

Art. 226.

1. De Ministerraad doet binnen 5 maanden na afloop van het begrotingsjaar verslag van de uitvoering van de begrotingswet met informatie over de stand van de schulden van de Staat.

2. De Sejm onderzoekt het voorgelegd verslag en neemt, na kennisneming van de opinie van de Hoogste Kamer van Controle, binnen 90 dagen na de dag van het aan de Sejm voorgelegd verslag een besluit tot toekenning of afwijzing van décharge aan de Ministerraad.

Art. 227.

1. De Nationale Bank van Polen is de centrale bank van de Staat. Hem komt het uitsluitend recht toe tot emissie van geld alsmede tot vaststelling en realisering van de monetaire politiek. De Nationale Bank van Polen is verantwoordelijk voor de waarde van Pools geld.

2. Organen van de Nationale Bank van Polen zijn de Voorzitter van de Nationale Bank van Polen, de Raad van monetaire politiek en het Bestuur van de Nationale Bank van Polen.

3. De Voorzitter van de Nationale Bank van Polen wordt benoemd door de Sejm op voordracht van de President van de Republiek voor 6 jaar.

4. De Voorzitter van de Nationale Bank van Polen kan niet behoren tot een politieke partij, vakorganisatie, of enige publieke functie vervullen die onverenigbaar is met de waardigheid van zijn ambt.

5. De Raad van Monetaire Politiek is samengesteld uit de Voorzitter van de Nationale Bank van Polen als voorzitter, en personen die zich onderscheiden door hun kennis op het gebied van financiën, voor 6 jaar benoemd in gelijk aantal door de President van de Republiek, de Sejm en de Senaat.
6. De Raad van Monetaire Politiek bepaalt jaarlijks de richtlijnen van de monetaire politiek en legt deze ter kennisneming voor aan de Sejm gelijktijdig met voorlegging door de Ministerraad van het ontwerp van de begrotingswet. De Raad van Monetaire Politiek legt binnen 5 maanden na afloop van het begrotingsjaar aan de Sejm haar verslag voor van nakoming van de richtlijnen voor de monetaire politiek.
7. Organisatie en beginselen van de werkwijze van de Nationale Bank van Polen en bijzondere beginselen van benoeming en ontslag van zijn organen, worden bepaald door de wet.

Hoofdstuk XI.

BUITENGEWONE TOESTANDEN

Art. 228.

1. In situaties van bijzondere bedreigingen kan, indien de gewone constitutionele middelen niet toereikend zijn, een adekwate buitengewone toestand worden ingevoerd: staat van oorlog, uitzonderingstoestand of toestand van natuurramp.
2. Een buitengewone toestand kan alleen worden ingevoerd op basis van een wet, en met een verordening die bovendien openbaar bekend moet worden gemaakt.
3. De beginselen van het optreden van organen van het publiek gezag en de mate waarin vrijheden en rechten van de mens en de burger mogen worden beperkt tijdens de bijzondere buitengewone toestanden, worden bepaald door de wet.
4. De wet kan grondslagen, omvang en wijze van vergoeding bepalen van vermogensschade ten gevolge van beperkingen van vrijheden en rechten van de mens en de burger tijdens de buitengewone toestand.
5. Handelingen ondernomen ten gevolge van de invoering van een buitengewone toestand moeten beantwoorden aan de mate van bedreiging en streven naar een zo spoedig mogelijke terugkeer van het normaal functioneren van de Staat.

6. Tijdens de buitengewone toestand kunnen niet worden veranderd: de Constitutie, de ordinatie van verkiezingen voor de Sejm, de Senaat en organen van het territoriaal zelfbestuur, de wet voor verkiezing van de President van de Republiek of de wet betreffende buitengewone toestanden.

7. Tijdens de buitengewone toestand alsmede 90 dagen na beëindiging daarvan kan de ambtstermijn van de Sejm niet worden verkort, kan geen landelijk referendum worden gehouden, kunnen geen verkiezingen worden gehouden voor de Sejm, de Senaat en organen van territoriaal zelfbestuur, noch verkiezing van een President van de Republiek, en de ambtstermijn van deze organen wordt dienovereenkomstig verlengd. Verkiezing van organen van het territoriaal zelfbestuur is slechts mogelijk daar waar de buitengewone toestand niet is ingevoerd.

Art. 229.

Ingeval van een externe bedreiging van de Staat, een gewapende aanval op het territorium van de Staat of wanneer uit een internationaal verdrag de verplichting voortvloeit tot gezamenlijke verdediging tegen agressie, kan de President van de Republiek op verzoek van de Ministerraad de toestand van oorlog invoeren op een deel of op het geheel van het territorium van de Staat.

Art. 230.

1. Ingeval van bedreiging van het constitutionele stelsel van de Staat, de veiligheid van de burgers of de openbare orde, kan de President van de Republiek op verzoek van de Ministerraad, voor een bepaalde tijd niet langer dan 90 dagen, een buitengewone toestand invoeren voor een deel of het geheel van het territorium van de Staat.

2. Verlenging van de buitengewone toestand is slechts eenmaal mogelijk, met instemming van de Sejm en voor een tijd niet langer dan 60 dagen.

Art. 231.

De verordening tot invoering van een staat van oorlog of buitengewone toestand legt de President van de Republiek voor aan de Sejm binnen 48 uur na ondertekening van de verordening. De Sejm beoordeelt onverwijld de verordening van de President van de Republiek. De Sejm kan de verordening opheffen met gewone meerderheid van stemmen bij aanwezigheid van ten minste de helft van het wettelijk aantal afgevaardigden.

Art. 232.

Met het doel om de gevolgen van natuurrampen of van technische averijen die het karakter van natuurlijke rampen hebben, ofwel met het doel deze teniet te

doen, kan de Ministerraad, voor een bepaalde tijd niet langer dan 30 dagen, de toestand van natuurramp invoeren voor een deel of het geheel van het territorium van de Staat. Verlenging van deze toestand is slechts mogelijk met instemming van de Sejm.

Art. 233.

1. De wet die het kader van beperkingen van de vrijheden en rechten van de mens en de burger tijdens de staat van oorlog en een buitengewone toestand bepaalt, kan niet de vrijheden en rechten beperken bepaald in art. 30 (waardigheid van de mens), art. 34 en art. 36 (burgerschap), art. 38 (bescherming van het leven) art. 39, art. 40 en art. 41 lid 4 (humane behandeling), art. 42 (dragen van strafrechtelijke verantwoordelijkheid), art. 45 (toegang tot de rechter), art. 47 (persoonlijke waarden), art. 53 (geweten en religie), art. 63 (recht van petitie) en art. 48 en 72 (familie en kind).
2. Niet toelaatbaar zijn beperkingen van vrijheden en rechten van de mens en de burger uitsluitend wegens ras, geslacht, taal, geloofsovertuiging of het ontbreken daarvan, maatschappelijke afkomst, geboorte of vermogen.
3. De wet die het kader bepaalt van beperkingen van vrijheden en rechten van de mens en de burger tijdens een natuurramp, kan de vrijheden en rechten beperken bepaald in art. 22 (vrijheid van economisch handelen), art. 41 lid 1,3 en 5 (persoonlijke vrijheid), art. 50 (onaantastbaarheid van de woning), art. 52 lid 1 (vrijheid van beweging en verblijf op het territorium van de Poolse Republiek), art. 59 lid 3 (recht om te staken), art. 64 (eigendomsrecht), art. 65 lid 1 (vrijheid van arbeid), art. 66 lid 1 (recht op veilige en hygienische arbeidscondities) alsmede art. 66 lid 2 (recht op rusttijd).

Art. 234.

1. Indien tijdens de staat van oorlog de Sejm niet bijeen kan komen voor een zitting, vaardigt de President van de Republiek op verzoek van de Ministerraad verordeningen uit met kracht van wet in het bereik en binnen de grenzen als bepaald in art. 228 leden 3-5. Deze verordeningen behoeven bevestiging door de Sejm op de eerstvolgende zitting.
2. De verordeningen bedoeld in lid 1 hebben het karakter van rechtsbron van algemeen geldend recht.

Hoofdstuk XII.

WIJZIGING VAN DE CONSTITUTIE

Art. 235

1. Een ontwerp van wet voor een wijziging van de Constitutie kan worden ingediend door tenminste 1/5 van het wettelijk aantal afgevaardigden, de Senaat of de President van de Republiek.
2. Wijziging van de Constitutie geschiedt bij een wet die aangenomen is in gelijkkluidende tekst door de Sejm en vervolgens door de Senaat binnen een termijn niet langer dan 60 dagen.
3. Eerste lezing van het wetsvoorstel tot wijziging van de Constitutie kan niet eerder plaatsvinden dan de dertigste dag na de dag waarop het wetsvoorstel aan de Sejm is voorgelegd.
4. De wet tot wijziging van de Constitutie wordt door de Sejm aangenomen bij meerderheid van tenminste 2/3 stemmen bij aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal afgevaardigden en door de Senaat bij gewone meerderheid van stemmen bij aanwezigheid van tenminste de helft van het wettelijk aantal senatoren.
5. Aanneming door de Sejm van een wet die voorschriften verandert van de afdelingen I,II,of XII van de Constitutie, kan niet eerder plaatsvinden dan op de zestigste dag na de eerste lezing van het ontwerp van deze wet.
6. Indien de wet tot wijziging van de Constitutie voorschriften betreft van de afdelingen I,II of XII, kunnen de subjecten bepaald in lid 1, binnen een termijn van tenminste 45 dagen na de dag van aanneming van de wet door de Senaat, het houden van een bevestigend referendum verlangen. Deze subjecten richten zich met een verzoek daartoe tot de Maarschalk van de Sejm, die onverwijld beslist tot het houden van het referendum binnen 60 dagen na de dag van indiening van het verzoek. De wijziging van de Constitutie is aanvaard, indien een meerderheid van stemmen zich daarvoor uitspreekt.
7. Na afloop van de procedure als bepaald in de leden 4 en 6 legt de Maarschalk van de Sejm de aangenomen wet aan de President van de Republiek voor ter ondertekening. De President ondertekent de wet binnen 21 dagen na de dag waarop deze aan hem is voorgelegd en beveelt de publikatie ervan in het Wettenblad van de Poolse Republiek.

Hoofdstuk XIII.

OVERGANGS - EN SLOTBEPALINGEN

(Noot van de vertalers: De overgangsbepalingen vervat in de artikelen 236 – 242 zijn in deze uitgave niet opgenomen.)

Art. 243

De Constitutie van de Poolse Republiek treedt in werking na afloop van 3 maanden na de dag van aanvaarding.

(Noot van de vertalers: Deze Constitutie is op 17 oktober 1997 in werking getreden.)

^^^